КОНТРОЛЬНЫЙ ЭКЗЕМПЛЯР

Массаш а мехкашкара пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

(«Свет»)

Советски Союзан Коммунистически партин Нохч-ГIалгIайн обкоман, Нохч-ГIалгIайн АССР Лакхехьарчу Советан а, Министрийн Советан а орган.
Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУЬЛУ 1923 ШЕРА ДЕНЗ

№ 22 (4502). | ШИНАРДИ, 20 февраль, 1968 шу. | Мах 2 кап.

ПХЕ ШЕРА ПЛАН — ХАНАЛ ХЬАЛХА!

В. И. Ленин вань 100 шу дизара накъадолхаш

БIАЬСТИ ЙОАЛАШ ЛАТТ

Iаи тIеккъера бутт бов итт ди мара дисадац. Дингара денга совъюалаш латт бIаьстан болгалокаш. Из дика гу Нохч-ГIалгIайчен кхаш леладераштен механизаторащтен, шерра йоарджавый цар бIаьстен кийчо яра социалистически яхь. Лоа дIа а даьнна йоьъакушие бIаьстен балхаш дIадолада кийча хилара де дезареш дукха да цар.

Республика дукхахьа боахамашка гIенале дикка балхаш даьд бIаьстан кийчо еш. КIацига яц вай шоай эрриге тракторащ, царна тIехьадувза ноларащ, сеалкаш, культиваторащ тоаль кийча йолаш колкозашн совхозашн. Къаьстта дика лел ремонтии балхаш Надтеречни района боахамашка. Унхаза бIаьсти эшаргIйола эррига техника тоаьвй. Во латтац бIаьстан балхашта техника кийчъера гIулакх Гудермесски, Шаьла, Ведена, цхьайолча кхычa районий боахамашка а. ЦхьабакЪда, цхьайолча районий боахамашка эсала латт бIаьстан балхашта кийчо елга, массанехьа кхоачашъац ремонтни балхий график. Дикка эсала латт тракторащ тоаяра гIулакх Урус-Мартана, Шелковской, Ачхой-Мартана, Грозненски районий боахамашка. КхоалагIа дакъа совгIа тракторащ тоаянза я цар. Цу районий боахамашкарчул дукха дикагIа ялац ремонтии балхаш Сунженски МалгIабикен районашка а.

Цу районий боахамашка юхадотт республике техника тоаяра гIулакх, цудухьа соагна цу кхнарчул нIоэнгагIа я вай укх шера 1 февраль тIаьхоечаш тоаль кийча йола тракторащ, тракторни нохарш, сеалкащ, культиваторащ. Из вIалле ла мегаргдолаш гIулакх дац, хIана аьлча, цхьа-дале, бIаьсти ала дукха ха йисеац, шоэлагIадале, цхьадолча шерашка морт бутт къакуллашехьа а лаьтта еза, мелхаш дале, культураш а, хьалха юв культураш дIа йиш йолаш дIа отташ кийсту. Цу ханах пайда эца беза, долча сисагIа кийчъеза техника. Къаьстта сихде деза из гIулакх НаьсарIи района боахамашка, хIана аьлча цу района дукха лаьтта да бIаьсти аза дезаш. Районий производствении управленей болхлой, боахамий кулгалхойн специалистийн дехкар да сисагIа техника тоаль яккхера беррига низ тIабахийтар, тоаю тракторащ, сеалкаш кхыйола механизмаш миштта тоаю къвлер, эсала тоаь машенаш мастерскойшкара ера ца елийтар. Къаьстта оарцагIбоала беза «Сельхозтехника» объединение, цуи моттигашкарча филиалий болхлой, хIана аьлча дукха тракторащ а цар ремонт а езаш а запасной оттзалашца Iалашъе езаш а.

БIаьстан балхаш доладенначан хана чIоагIагIа лоархIама да техникан бокъонца пайда эцар, хIара машинега боагIача тайпара болх бейтар. Дукхача боахамашка из гIулакх дика латт. ХIара тракторга шин сменах болх бейт, дика лоаттаду кхашке балхаш деча техникена эша гIулакхаш. Цхьабакъда, массанехьа а хилац гIулакхаш иште. Цхьайолча моттигашка механизатораш ца тоъар бальен долаш дукхагIа йолча тракторашка цхьан сменах мара болх бец. ДIако йоденa хана иштта хила йиш яц гIулакх. Боахамий кулгалхой дехкар да курсови мероприятешка гIолла а кхыча балхаш тIерча механизатораша шоай специальностах болх бергболе гIулакх вIашт!ехьдевкхта а тракторашка шин сменах болх бейтар. Партийни профсоюзни организацей дехкар да тракторашта ремонт еш боахкеча хана а хIаьта кхашкара балхаш дIадоладелча а механизаторашта юкъе шерра социалистически яхь йоарджеяр, хIара машинах бокъонца пайда эцара уж оарцагIбазар. Иштта цар дехкар да кхашка балхаш деча механизаторашта эша культурно-бытовой хьалаш Iалашдар, цар бегла дикагIа бевам тIагIоргболаш материальни а моральни а гIулакхаш дар. ХIара механизатора уйла тIеерзае еза болх дукхагIа а дикагIа а бара, хIана аьлча дукхачча даьньа цунах тийша да бIаьстен балхаш каннаьнна а дика а чакхдалар.

Техника кийчъер сакна лоархIаме да ханнахьа дIаде фу Iалашдер. Цхьадолча боахамашка долаш да алата – бобови культурай, хьаннаIа, гидуергий, кхыча культурай фу. Кондиционии да мессапа, Грозненски района боахамашкара алата-бобови культурайн гидуергийн фу, Надтеречни Нохчий-Юртен районий боахамий алатий фу. ЦхьабакЪда дукхагIа йолча районий боахамашкара дIаюа материал кондиционии яц. Масала, Ачхой-Мартана района боахамашка 2285 центнер долча хьамкIий фуна тохкам бича 2260 центнер дIаде йиш йоацаш вораьнда, 77 процент фу кондиционни доацаш да Шаьла района, иштта эсала да дIаде Iалашдаь фу НаьсарIи района а. Кхы тIаьха а ца доалаш оарцагIбоале беза боахамий кулгалхой дIаде дикагIдола фу Iалашдара. Нагабьа санна кхо кийлха кхача тIетесса, дIайийна культура тIа из йоараш йисача юза а хIара боахаме хила еза дIадуача фун страховой фонд. Деррига фу лакха кондици йолаш хила деза боахамий. Дукхача боахамий фу бIехе, тIаьда, тIа во доалаш да. Эсала фу хлебоприемни пунктешка хуеца деза. Цу хьалъеаша указанеш еннай пункташта. Из фу ханнахьа цIедаьа деза боахамашка, хIана аьлча бIаьсти кхашкара балхаш доладелча хилагIа хургIа транспорте хьалаш. Моллхаш а тохаш дIадуе фу кийча деза хе а хьатIакаьчай. ДIадахеча шерашка санна дIаделе дир пхи ди къалхагIа а доацаш укх шера ханнехьа оарцагIбоале беза цу гIулакха боахамий специалистащ.

Хоаш да органически а минерални а удобренешца кхаш тоадар боккхача лоархIаме гIулакх хилар. Цхьадолча боахамий кхаш леладераша дика бу из болх. 1 январа денга 1 февральга кхачалца 23 эзар тонн совгIа кхои 2 эзар совгIа тонн минеральни удобренеш тайсай кхашка Шаьла района боахамаша. Во латтац из гIулакх Грозненски района боахамашка а. ЦхьабакЪда дукхача боахамашка эсала лел из болх.

БIаьсти яьннар мо я. Дерригача боахамашка ханнахьа оттае еза бIаьстан балхий графикаш. Кийча хила еза уж хIара колхозан совхозан, хIара отделене, бригаде, ферме, ханнахьа дIайовзийта еза графикаш уж кхочашъе езарашка. ХIара болхло хила еза шеи моттиг йоазаш.

Ханнахьа оарцагIбоала беза боахамий кулгалхой кхашкара станеш кийчъера, балхаш доладелча эшаргIйолча хIамашца хIанзаа а Iалашъе еза уж. Иштта кийчо а еза кхашка балхаш деча техникена эша гIулакхаш дара а.

Пхе шера план ханал хьалха кхоачашъе а В. И. Ленин ваь 100 шу дузача денна толамца накъабаза а доккхий дехкареш тIаийцад Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхоша. Шоаш денна доаш кхоачашдар, лаьттанцерча балхий культура лакхъяр, пятилетка кхоалагIча шера дIайийна эррига культураш хьувкъаьр из да кхаш леладерий сийлен дехкар.

БАРТТАЙНАЧА КОЛЛЕКТИВЕ

Соахка а дика къахьегама толамаш хьахар тха «Малгобекнефть» НПУ № 2 йолча буруо деттача контора коллективо. Иштта дика болх бу цу тукхача къамеX лаьттача коллективо укх шера а. Январь бетта план тIехьхоачашъяьй.

Пятилетка кхоалагIча шера залхара социалистически дехкараш тIаийнай тха хIара цоха, бригада, коллективо. Уж дехкараш кхоачашдара барттайна къахьег дукхача къамий викалаша: эрсаша, гIалгIаша, нохчаша, хIираша, эрмалоша, кхы дукхахбараша. Социалистически яхь ларжай буровой бригадашка, участкашка, цехашка.

Дика къахьегаш, къахьегама дисциплина лакха йолаш, барттайна хилара белгалъяьнна я контора коллективашта юкъе йоккха балха опыт йола мастераш бурувлеттараш Н. П. Загилови И. А. Галаеви керте латта бурувлеттарий бригадаш. Бурувлеттарий къахьегама дисциплина чIоагIа хилар, уж шоайла барт болаш хилар белгалдеш йола факт йоалаергьа аз.

Соахка сентябрь бетта скважина лоабита раствор чулар бахьан долаш во хьалаш нийсделар буровой. Цхьабакъда, бригада членаш беха хьовзайзар. Раствор чу па ийтара дибийса ца къовсаш къовсам лоаттабир цар. Цхьан беттел аз беттел лаьттар из къовсам. Цкъаза раствор чу ца юкIйташ сопае вIалла могаргдац аьнна хеталора тхона. ХIаьта а нака лаьгIбашер Iалаши низацара къовсай, уж тешар шоаш котбаргхьдарах. Укхаза царна новкъостала баьхкар контора инженерно - технически болхлой. Эггара тIехьа контора директора еннача рецептах вIаштIехьдалийтар раствор чу ца ийта.

Дукха балкаш ду бурувлеттарий бригада кагнохоцца а. Бурувтахара балхах вIалла ца кхеташ бола кагий нах ба балха хьаухараш. Специальность Iомве царна новкъостал ду къаьнача бурувлеттарашa, буруъ хетIачун болх мел бехкохкамен сий долаш ба дIахевд. ФуннагIа-аь а ...чун профессе кагирхоша евалкйта хьож уж. ДукхагIбараш из специальность еза а ешна болх беш ба, хIаьта халонаш ла ца могаш дIаухараш даха сеца а бац. Эсала бараш дIабахаб. КIезига нийсду уж тайпа нах, уж дIабахача новкъа а хетац бурувлеттараша, хIана аьлча балхах бIукъожабу сиг пайдана вац.

Гусев Владимира Журавлев Викторa балха уттар тхо долча. Юххьанца дика болх бора кагийча наха. Тiаккха къахьегама дисциплина телхае болабелар уж, балха хьа ца ухаш лела бальар. ХIаьта пхьа зарвлата хьайначa тIйнахьа къараьъ а ченна гIар бир Журавлева. ШолагIча зийнахьа бригадан собраниейнпар из. ЧIоагIа беха бир коллективе Виктора. Цхьабараша из балхара дIаваккхар дехар. Собранье йоккха опыт йолча бурувлеттарешта коммунисташта Ю. Плиевни Я. Маркинаи тIадиллар Журавлева Виктора шефство дехае. ХIаьи бригадe дикагIа бола бурувлеттарий гIоачаш ба Журавлеви Гусеви.

Шоаш нийсача ... бахарах дикка барках ... кагирхоши бекагIа болча новкъосташта.

Шоайла эздела гIулакхаша ба бригаде къахьега нах. Шоашта юкъе цаI цамогаш хинна е дун хов цхьаво . дика лела моттиг хилча массава новкъостал де кийча хул, мIачуьнга хьаж.

Иштта барттайнача коллективо фуннагIа карагIдарева. Цудухьа да цар доаккхаш дола балха толамаш дика.

Х. СУЛТЫГОВ.

«Малгобекнефть» НПУ № 2 болча бурув деттача контора къахьегамаш ... отдела начальник.

ДИКАГIЙОЛА УСТАНОВКАШ

Социалистически яхье хьаьна хьаьнатIа КПСС XXIII-ча съезда цIи лелача крекинг-заводера аи. Овсянникови Бурлакови керте латтача шин установка коллективаш. Яхье хьаьнача установкай технологашта де тIехьа дикагIа кулнйт доача къахьегама толамаш. Овсянников Иван Петровича кулгалдеча установка операторие дIачуваьлча хьалхашка етта сурт хоза да. Цхьабараш хьожаш ба дIаяхача сменах хиннача технологически режимага, цу сменах бахка тIа нийсденна кхоачаIбоацараш, кхы уж ца нийсдалийтара де дезараш белгалдоах. Контрольно-измерительни приборий прибориет Кузин Тимофей эррига ший уйлен теркани тIабахийта хьеж прибораша беча балхага, хIаьта слесарь Кунгаев Виса эзи-эшшача кулг а тохаш, оборудованена ремонт еш ва. Доацца аьлча массане а беррига шоай низ тIабахийта кхоачашде лердIар цаI да: технологически режим тоаха ца еи, цхьалкха хьовзам боацаш болх дIабахийтар. Иштта къахьег установка воих сменаша а. Пухухьа нар вIаштIехьдаьлар завода эрригача установкашта юкъе хьалхара моттиг а йоаккхаш йиштиеи вымпел дикха.

Цу совгIате дукхагIа дIадех. Из хьега а ден кхы а дикагIа къахьег установка технологаша укх шера. Январь бетта план 104,5 процент кхоачаш а еш, планал совгIа массехк эзар тонн продукци арахийтар цар. Укх бетта хьалхарча 13 ден заданел совгIа арахийца продукци эзар совгIа тонн я.

Мехкдаьтта продукташ, Iы, электроэнерги кхоира а чIоагIа къовсам лоаттабу технологаша. ДIабахача цхьан бетта кхоль электроэнерги 15 эзар киловатт-сахьат да. Планах даьрхIачух совгIа кхоль щелочь 6 проценти промышлени хий 4 проценти я. Укх бетта 13 дийнахьа кхоль Iы 25 кубически метр я, хIаьта электроэнерги 2 эзар киловатт-сахьат да. Из бахьан долаш начхахьалкхена бахь пайда эзараш сомаш да. Уж къахьегама толамаш доаккхача къаьстта дика къахьийгад машинистана, технологашта ии. М. Х. Идрисова, Т. Кузина, В. Хумгаева, И. Захарова, Н. Назаренкое, кхычар.

Иштта дика къахьегаш я завода установкашта юкъе хьалхалаттарал совгIа Эррий-союзни социалистически яхье дукхазза хьалхарен шолагIен, моттиг дьахха йолд нов. Бурлаков керте латтача установка коллектив а. ДIабахача бетта план 105,6 процент кхоачашйир цо. Планал совгIа арахийца продукци массехк эшелон я. ДаьрхIачух совгIа Iы 4, 4 процент, электроэнерги 7,4 процент, катализатор 7 процент кхоирах дукхахча мехьи пайда хиниаб производствана. Февраль бетта хьалхарча 15 денна план а 105 процент кхоачашъяьй установка технологаша. Цаккха а шоай беххах технологически режим а ца толхаеш къахьегарах белгалъяьнна а бехкагIболча операторашаи. Павловске, Клепова, Гречкина кулгалду сменаш. Цар хIара сменах нормаш а тIехьхоачашъю.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

СУРТА ТIА: болх беш ва КИП-а прибориет Т. Кузин.

И. Панова сурт.

АЛАН ШЕРАШ ДАГАЛАЬЦА

Укх шера 16 февралé Наьсаре хиннача хоза сурт бIаргагуйтар. IуйранагIа гIалгIай массайолча юрташкара гIайтта боагIаш санна тата дела Назранегахьа хьаухар Iаьрна ферташ юаха говра-баьреш. Кийнех юаккхача шеча ленташа хьахайтар уж фу нах ба а цар фу деладу а.

1919 шера уллара денош дагадехийтар наьсархоштa къаьнача партизанаша. Иштта хиннад цу хана а, иштта калай оарцаьккхах гIалгIаша шоай юрташка ца хьийха моастагIа венача хана.

«...ГIалгIаша а хукхагIа боаца нахчаша а XI армин тIехьашка йоалача халача деношка чIоагIо яьй шоай вирава Владикавкази Назранкара ца якийта, кхы вIалла хIаха ца хуле шоай юрташ хIаьта а». (Особоуполномоченни докладной записка тIара. 1919 шу). «Деникина бIу ба шийна аларах гIалгIай 11 юрта восстани хиннеi». — яхаш дуви 1919 шера августе араделлачa «Правда» тIа.

Дипаац гIалгIашта уж деноши. Ха деза дIамагIа барахта шоай даьша. Новнoша цу деношка хиъча халонех. Советски Iаьвала Iие байрах миштта лораьй. Цудухьа хайшаб уж тахан говраш тIа.

Цаоца юкъе ба Сийлахь-боккхача Даьхен тIем тIа дакъа лоацаш хинараш, таханарча тIехьен викалаш: дикагIа бола комсомольцаш, кагирхой, производственникаш.

11 сахьат даьлча КПСС райкома хьалхашка нийсача мутIарах дIаетт 20 совгIа говра - баьрий. Дукха нах гулбенай. Укхаза я эррига Наьсарера къона болхлой класс: «Электроинструмент» яхача завода, трикотажни фабрика коллективаш, совхозий болхлой.

Укхаза Советски Эскарен ленински комсомолен 50 шу дизара хеталча говра-баьрий походе гулбеннарашa митинг йир. Из хьайийлар КПСС райкома шоаагIча секретара Степанов Василий Николаевича. Цо Советски Эскар миштта хьахиннад, цун викъ бугиаи доацца къамаьл дир.

Цул тIехьагIа къамаьлаш дир къаьнача партизанаша, Сийлахь-боккхача Даьхен тIем тIа хиннараша, тахан къахьегама вахте лаьттанаша Ганиев Аюпа, Чапанов Османа, Мальсагов Тухана, запасерча подполковника Плиев Саварбика, кхычар.

ТIемаш хиннача моттигашка бозача говра-баьрий походе дакъа лоацараш шоаргахь дала баьккар хиннерашa.

Цул тIехьагIа эггара хьалха моастагIчоа тухьала оттача Долакха-Юрта яхар говра-баьрий колонна. Шоай командир хержар партизанаша комсомола райкома хьалхара секретарь Барахоев Юсап. Цу хана уж а хиннаб миштта къона.

Машинаш, вордана викъ бухар говра-баьрешта. ... нах лаьттар тIехьа хьежаш. ТIой-Юртара ловархой цу дийнахьа «Зарница» яха тIема ловзар хеш бар. Цар гобир хьалханта, парца дIайийра.

Укхаза царех къамаьлийтар ТIой-Юртарен Долакха - Юртарен кхы а кховзткъа совгIа говра - баьрий.

ГIашца а говраьца а беррига викъ дIалаьца бахар нах Долакха-Юрта гражданскии тIем тIа байнача наькa сийна обелиск хьаеллача.

Из йоккха яре дIалаьцаар гулбеннача наха.

Укхаза а хилар обелиск хьахиллача хеталь йоккха митинг. Из хьайийлар Долакха - Юртарча Совета исполкома председателa Даурбекова Эсета.

Цу указача деноех цига байнарий а дийнабарий а деналах лаьцца къамаьлаш дир митинге. Къаьстта тег чу дижар хIирий делегацеца вeнача Долакха - Юрт йоаккхаш дакъа лаьцача нов. Лысенкова зань къамаьл.

— Майра, цхьоагIо йоаш лелаа гIалгIай — йоахар цо. — МоастагIчоа дайзар цар къонахчал. Долакха-Юрт йоаккхаш дакъа лоацаш бар Кавказа воша лолча къамий нах а.

Дукхача хана йиплургьиц цига хиннача наха обелиска тIера кIай кисий Iодаькха минуташ. Оркестро траурни музыка лекх. Кортош чудаха. Йист ца хулаш латт нах.

Цул тIехьагIа тIеца частера баьхкача автоматчикаша салют лу. УрагIа ахийтача ракете тайп-тайпара бос болча кооараш сийгаша сийрдайоаккх аре.

ТIаккха хилай корсамаш дохк обелиска юхе: комсомола района организаце цIерагIа — Барахоев Юсапа, «Электроинструмента» коллектива цIерагIа — Плиев Саварбика, «Назрановский» совхоза коллектива цIерагIа — пионераша, иштта хухача организацей, предприятей викалаша.

Вийса дикка ТIой - Юрта сецир походе дакъа лоацараш. Укхаза клубе царна йоккха концерт оттаир района культура цIен, техникума, ТIой - Юртарча клуба вIашагIкхийтача художественни самодеятельности коллективаша.

Концерт дIадоладаьлехьа гулбеннарашка къамаьл дир ВЛКСМ райкома секретара Ю. Барахоева.

ШоллагIча дийнахьа IуйранагIа Наьсар - Керте асфальта йисте гуна тIа дагIача Сийлахь-боккха Даьхен тIом болча хана венача дечнна и. Одина кашна тIа бахар уж. Зезай корсамаш дехкаа, хIаьта сурт а доаккхийтар республика дозал дехьа бахача цу летчика даьнен каменен дохьайтаргдолаш.

Цул тIехьагIа уж хилар боагаь хиннача Эндиркъонгий - Юрта, СурхотIа, кхыча тIом хиннача моттигашка.

ШолагIча дийнахьа саррахьа дIахьа бахар походе дакъа лаьцараш.

М. ЗАНГИЕВ.

Суртеш тIа: (аьрдехьа) говра-баьреш походе; (аьттехьа) Советий Iаьвал бахьан байнача турпалашта оттаь обелиск.

Н. Набиевасо сурташ.

КОЖВОЛОНА КОГА ГIИРС

ИВАНОВО. Пленочни материалийн искусственни телатен Эрригсоюзни Iилма-толхама института опытни завода керттерча корпуса чу укх деношка болх бе йолалийтай хьалхарча технологически диие оборудовани. Яйга чорта резинен кожволони хье даьрхIа я из. Кожволон кийчъю лакхаполимерни боалоэашца вIашагIъяьча каучука. Кожволон — боккъалерча телатал шозза-кхозза чIоагIагIа хургйола кога гIирс бу материал — арахцара технологи вIаштIехьъяьккхай института Ивановски филиала специалисташа.

Кердача опытни заводо кога гIирсаш дераштa хIара шера 20 миллион квадратни метр искусственни кIаьда телаташ, кожволон, 28 миллион квадратни метр пленочни материалаш тергба.

МЕХАНИЗАТОРАШ КИЙЧЛУШ БА

Лаьттах дIахейача гина оала дIалоацалургболча хана кхашка готаш араьльха лоацача агротехнически хана культураш дIаера лоархIам беча Урус - Мартана района «Красноармейский» яхача совхоза механизаторашеи ремонтникашеи сихдаьа мастерскойшкара балхаш.

Юртбоахама эррига производствении балхий толам техника ханнахьеи дика тоаьли хилара кхоачашбергхилар кхета а деи хьалхе хIара отделене. Бригаде дIакхачийтай укхаза техникаеи инвентарaи ремонт яра боахам чура план. Из толлица кхоачашъю.

ДIадахача шера тIехьарча квартале техникаеи юртбоахама инвентарaи ремонт яра графи кхоачашъяьй цхьоалагIча отделене Кагерманова кулгалдеча коммунистически къахьегама бригада. Денгара денга лакхлу ремонт яра темпаш. Иштта пятилетка кхоалагIча шера хьалхарча яхьаи беттен ах беттен лакхара хьоахашгойт отделене ремонтникаша.

Ремонтни график тIехькхоачашъеш шоайла яхье баьнна къахьег цхьоалагIча отделене Бисултанов Iокказа кулгалдеча шоллагIча бригада механизатораша. Ремонт е езача пхийтта трактора йийта кийча я. Ка бола ялат дIакув кхоъ, хьажкIа юв шиъ, шекара свекла юв шиъ сеакха ремонт я кийнкй. Кийчъяь мутIарах латт КПН-4,2 яхача маркаx йола пхиъ, КРН-4,2 яхача маркаx йола йиъ культиватор, кховатъе итт машa.

Хьалхалаттача Кагерманова бригада тIехьа ца биса гIертаи ремонт яра производствении графи кхоачашъяра шоай низ ца кхоберш овсаре къахьег Нохч-ГIалгIайн АССР-а Лакхехьарча Совета депутата тракторист Исраилова Халипата, Айламиров Абос, Дзаурбеков Нохьас.

— Цар йоккха гIоча ва шиi ден нормаш 120—130 процент кхоачашъю М. Домдаев. — йоах слесара оаьза волча бригадира Бисултанова.

Советски Эскара 50 шу дуза ди тIаккхоачаш эррига техникаеи инвентарaи ремонт яь боаьа лага ба совхоза механизатораш. Из кхоачашдергхилар гуш да.

Совхоза механизатораша шоай лизанашца ю ремонт, цIаккха юха шозлагIа е ца езаш дика тоайийа арайоаккх укхазара машин.

А. ТУГАНОВ.

ЧIОАГIЪЕ КЪАХЬЕГАМА ДИСЦИПЛИНА

«Коммунизмага бола никъ» ялача колхозе укх тайнара моттиг ийисъелар. Ялат чуэца доладеннача хьалхарча деношка прогул бир комбайнера Скрынникова. Из учете лаьттача гаража партийни организане коммунисташ йоржагIбьдар. Дукха ха яладехьа декъача партийни собране шийгара зьвнача цIенхаштхарча гIалатах ший поккъосташта хьалхашка жоп дала дийнар цуьн.

— ДIахо хьувкъам чуэцача дуьга машина яда вегаргйий-теш, — йоьхар къамьлаш дьача коммуниста.

Коммунистически къахьегама ударникаштен производстве хьалхалаьттачарнеи юкъе моттиг хила йиш яц Скрынников санна волча ега, ахаш предложени телар йоккхар.

ЦIенхаштта гIалат зьвнача коммуниста чIоагIа бехк бир партийни собране гулбеннараша, цIаьта колхоза правленегара дехар дир комбайнерв балха тIара дIа а ваьккха мугIарерча балха из хьожаве. Из решени чIоагIийр колхоза парткоме.

Цу колхоза партийни организане мугIарашка 103 коммунист ва, цIаьта царех 8 саг мара вац административно - управленчески аппарате болх беш. Берригаш цIана бац аьнна бола коммунисташ къахьегаш ба бьалдарашии хьайбаши леладеча. Колхоза парткома секретара В. И. Пташкока, парткома берригача членаша бокхха теркам тIаукъйт коммунистий авангардин доархIам лакхбара, церашкара хьоьхам тийташ уж хилийтара, цIаьта, ногахьа ганна, мелларIча коммуниста шийгара цIенхаштира гIалат далийтача, цехови партийни организацешка дитта дIадех цунгара.

ТIайна решенеш мишта кхочашъе хьежаш тIакьожам лоаттабеча хана цкьайола моттигаш нийсъу къахьегама дисциплина чIоагIъяра парткомо тIайна решенеш ша хьабелча коммунисташа лерттIа кхочаш на еш. Мишта, магала, комплексни бригадий коммуниста Куценко Н. Т., Лапшина Н. Ф. кхочашъянзар «СIаьстан культураш дIаюрча хана коммунистанта хьалхашка латта декхараш» яха парткомо тIайнера решени. Цар де дезар ланзар лаьттанна тIоадал санцаара, звеньяш вIашагIйоххара гIулакх тесса леладир, къахьегама дисциплина телхаерашна машар лоаттабора. Шоашта тIадекха лоархIаме декхараш лерттIа кхочаш ца хар бахьан долаш юкъаницарча партийне организацешка дийцар цар лош. Цига чIоагIа критика йир коммунисташта Лапшинан Куценкона. Коммунисташа дIадийхар царгара къахьегама дисциплина телхаерашца цахадаш къовсам лоаттабар, тIадилла декхар бокхача бехктокхамца кхоачашдар.

Укхаза белгалдаккха дезар да яз решени коммунисташа лерттIа кхоачашъяь хилар. Бригадай болх холуш тоабеннаб, къахьегама дисциплина телхаеш кIеангагIа чоттигаш нийслу.

Коммунист В. Пресняков заведующи волча жа лададеча ферме жа мишта Iенгарадах хьежар колхоза партком. Тохках беш гулдаьлар цIенхашттара кхочамбоанараш. Цул сонгIа доха яр укхаза къахьегама дисциплина, ферма балха лерттIа тIадьожам лоаттабанар. Уж кхочамбоанараш дIадахара де дезараш белгалдьяр колхоза парткома. Новкъостала ферме хьожаййр парткома членаш Б. Ф. Тихонов, Д. Р. Бульмин. Район толамагIйоача ферма мугIарашка я из тIаьа.

Производства доархIамерча участкашка коммунисташ вIаннйобано, цар авангардин доархIам лакхбаро, коллективна юкъе дисциплина чIоагIа хилар дешкха новкъостал ду хьалхашка латта декхараш толамца кхоачашдара.

Партийни организацие ший керттера декхар лерхI коллектив керда толамаш дахаре зарцагIъяр, къахьегама дисциплина чIоагIъяр, из телхаечарие къовсам лоаттабар.

К. ФАРНИЕВА,
КПСС Шелковской райкома секретарь.

ХЬОКХАМАШ ЛАКХДЕННАД

Совхозарчул дукха а цIеннагIа хьайбаш кхесташ тха фермашка укх IаI. Пуруха дукхагIа я укх шера хьахула Iаьсий а. Колхоз тIакхийттад Iаьсий «Горец», «Техникский» ахача совхозашка. Уж геттара дика кхоабеча «Техникский» совхоза цхьоалагIча отделенен «Красноармейский» совхозан ийнахьи буен 650 — 700 грамм дуьл тIакхет хIаранена. Цу совхозий фермашка керлова дампай серзалоная пайда а анар сихагIа дегIакхувл шоай Iаьсий.

Совхоза январь бетта нахкиха хинначул 52 процент дукхагIа дуьл дала коллена районе боалама укх шера хьалхачи бетта. цIаьча «Красноармейский» совхоза шоала гавнта дукхагIа, «Горец» совхоза — кхоала.

Мишта дукхагIа я тха вокарлема йоаккха шура а. Совхоза январь бетта лакхачул 500 центнер тIех а хIабахача бетта районе фермашка лакхиха шура е хIара Iаьтагера 11 килограмм дукхагIа.

Массанел лакхагIа ма «Красноармейский» совхоза шолагIча ферман (бригадир Мусаев Саид - Ахьмад). «Техникский» совхоза цхьоалагIча ферман (бригадир Расламбеков Супьян) коллективаша зьвка толамаш.

Хоаста ца йача валан районе хьалхалаьтта ковркаш скотникаши. «Горец» совхоза доярка Арнетова Анна Васильевнас лелабечна хIара Iатто январь бетта 178 килограм шура ений, дуьл цхьайтта килограм мара кIезигагIа лахиенча совхозерча Гиптаева Тамарас. «Красноармейский» совхоза хьалхарт лелеракер Лабинцев Николаии Гончаров Михаилен шоаштта тIачIоагIъяьча цар бIаь ахкйих хIаранена дийнахьен буен 400 грамм дуьл тIакхет. ялш 350 грамм мара доаца.

«Горец» совхоза №№ 1, 2 фермаш, Мичуринна цIерагIча хьаьалгIча отделене, «Техникский» совхоза кхоалагIча отделене шуйна-товарни фермашка дахданн лакх муж лоаттабу. Цатоаьва цIамагIъалий дехк хьайбашта гIоаша а мецо а доаккхар.

Юртбоахама производственни управлене кулгалдоеш нарте иейкана боахлоаша цхьана хьалха ченоаринаташ чадьдоах хьайбаш лелаеча дола кхоачашйоацараш тIераха. Укх лецошка марте пайкона бoeд засевани кийцар «Горец» совхоза хьайбаш IаигарахIара лакха доаш. Цига кхоачашйоацараш нийсдалийтара бехке дикна ферман а отделенея а кулгалхой боагIача бесса белгалдаьнна цар. ХIана толдуш доагIа наб гIулакхаш.

ЦхьоалагIча квартала цаннад районе йоаца еза 730 тоанн шура. ХIаьз цох ехаа аьнна шура 45 процент дуьл, дуьл ахаьел тхьо тоаш сонгIа лозкий. «Техникский», «Горец» ахача совхозаши дуьл доккхара квартальни плани хIаналье кхоачашъеьай, хIаьта районе из план цхьоалагIча мара кхоачашъерза. хIаьта шура йоткара план — тхьо да тIехьагIа.

Хьайбаш лелаерашта лерттIа балха а вахара а хьелаш Iалашдара теркам тIабеллаьдаб боахалий кулгалхоша. Массанолаа совхоза воопотемиврани лелара курсаш я бала беш.

Укх шераша лоахана Iуьла тоабора гIулакх тесса лелаеара тха фермашка. Пурхьа доха яс доахана продуктивность а. Пурхьа боахамаша Iуьла толлара тша шикача фу дола шинараш нийсалар.

Мишта хIанале «Горец» совхозо бетта доахана Iуьлаз цIатоха кийчдьяз кхаа 280 шинал. «Техникский» совхозо — 200, Мичуринна цIерагIча колхозой «Красноармейский» совхозой хIаране — 70.

Уж дероиге къона хьайбаш гоьзача вакрхашии скотникашее мара лехадан. Цу шинарех хIана даика даьннараша юкъера лаьа хIача 10 килограмм шура яз, хIаьта хIаналдие лелаеш чинарлар 5—6 килограмм мара лахар. Iулаз къона доахан тIатохар мел пайзане да хьехаде бальнача ферман боахлоаша хIаьа бахкача ачинча Iатто хьаьзь Iега хьалхарча ненешка лена зальхIа шура а мишта дика къайола ноакъан я лоаттаьлеш кхаба бьинай. хIана аьлча цох ет дика хурба.

А. МУСАЕВ,
Урус - Мартана юртбоахама производственни управлене керттера зоотехник.

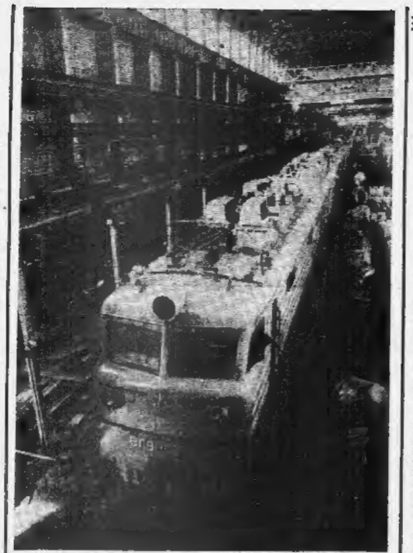

НОВОЧЕРКАССК. Электровозаш дечча заводе опыта хьаьрIа архайдай рекуперативни тормоз лоаш йолча «ВЛ-80Р» ахача локоматива образец. Сахьата 110 километарга кхаьчача скоросташ йолча цо тормоз лоуча хIана контактни сете юкъерьйлакхе тагага дIайода 20 процентага кхачанца йола энерги.

Из локомотив хьоача хана хьыстаьлй Дай - мехка электровозастроене лоархIаме техническа проблемаш. Цу тIа оттаьлй управленех болх беш йола полупроводникове выпрямительш.

Дьача лелахIамцп хьаьлкх, керда электровоз хIанзарчарел дийна иналергIа хургхилар. Мехкарче кхычча Iелашн учреждениеца цхьана цуьн конструкторш оттаьлй Евангелизни электровозостроене Iилма-техникан института.

СУРТА ТIА: заводача меньга говоа тIа техникабере кийча йола «ВЛ-80Р» яхаа керда опытни электровоз.

В. Турбина сур.
ТАСС фотохроника.

ЯЬССА ТЕЛЕЖКАШ ХЕХК

ХIана ваш МалгIабайнорча колхозегIча боахама дуккалхохчуча кхаьшка моттигера удобренеш дIахухьыга мишта лел шуьз. аьнна хаьттача цу метогта тхх тайнара жоп дурла доала: «Бола кхеш. Арендаш къоаттьбеш лотт органически удобреней кушашка».

Производственни управлене аьлар тхога.

— Районе хIана лаьоцхIа вIашагIъеккай отрядаш, тхьо соагIа трактор лел тележкаш тIехьа а йийзаз кхаьп тьалкизеш. ХIанзоехьа кхаьшка дIайнахьай 7000 тоан.

ТIаккха план мелий шуз? — хаьттар оаза.

ТIехьагIа тха кхийтар. 17000 тонн я аьлча сор дукха а сеташ кIеламагIа я яла паппа тонн д ва хеташ моттиг ийсъелар.

ХIаьта я тхона хийтар: йоаншт воагIача 17000 тоннах 7000 доар кхаьшка дIахьа а иелолте болх бац. — аьнна. Бакъал. дIахо техкача цох а цекаьлар тхо.

«Интернаций» совхозе кхаьшка дихьаз 1200 тонн шира кха.

«Кавказ» колхоза керттера агронома хоганетта агIача кхалкаго аьлаа тхоена (агроном кол. Кротин отпуске вав):

— Цхи - дех чи мара ваш тхо шира кхо кхай тIа тIаккахьа лелорица. Цу хона эIазикьал 400 сонгIа тонн. Гулхьа тIаккхьа 500 тонн а лаьоалена 1000 гаргь тонн хургда лерригта а.

ТIаккха... 7 эзар тонн? Хьаних чемарена? Оаха кхь ца хьоалш хитар ца эош: хьонна тоа, управленера балаш гIалат баьннабий. е ная ва беташ бац дукхьа аьнна. ХIана хала ца дий хьанна фу лага чиннал ха.

Бакъда, цхьаькъа-м гучалдьлар тхона къайга: хоачи. курача зенинашиа тхахаьхча цхьаболча кулгалхоша, специалистанша шоай ва лоархIаме гIулакх кул тесса деладерта хьайлоадикха гIертарга.

«Кавказ» колхозе дукха ха йоашинаш чалла эоалькхаз кхо агрегат. Групповой хьесапе вIашагIехьдаккха бeee болх. аьнна колхоза бальлагIча боахаме дIайинга. ТIаккха цигара погрузчик кхьа сантар лакха сар аьнна дIайигар. Болх сецабар тха цига химикча ийигашка. Тешшане аьнна белалгьа ив стигипоний метофе пигаре кхаьга боахамашка дIакхачалехьа.

Удобренешка лелаега, укхаза уж шорта я. Цхьан боахама хьаьта хьаьддаеле дI колхоза шолагIча бешна дIоа кхьала шера латта кхе.

Укх шере оалдаш йоаль гарта тоаи органически удобренеш шоай кхаьшка дIахьа беш ба колхозхой. Мейхьараш дакехьа чуш ца бий...

Колхозе-м «къаре-хьеи» яхе я паргагахьа йиза тележкаш йолдар кхаьшка. тIаккха «Интернаций» совхоз фу ду-хьоргI ший дьоттаг хьаьнзора? Массанахьа дIехьаьнзий - хьоргI из «тIеаиттара».

— А. — аьлар тхога совхозе — тхахара цхьа хийнтий километр гаьра ялача ферчера чуйина удобренеш дIаудахаш 12 тележка я.

Цига дIадаха аьнна конторера вохальлан тхо. Бакъда, дIадаза дезаш хиланзар: тхона гонагьа гIоала тележкаш тIехьа а йийзиз зIа-тьа хехкаш лелар цига «кийна» болх беш йоакк аьна «Беларусь».

10 сахьат дала йоахла ха. схона цухьал воагIа цкьа тележка тIехьа йола «Беларусь».

Кулг айлча трактор цха а сецаль кайона чура хьаьаладьелар шолагIча отделенера тракторист Центоеа Мурад. Отделенера центральни усадьбе вена цхьа епрайш аьиза. ший гIулакх аьлча балза дIагIоргволаш.

Цуьна тIехьа гучайсхар цкьаькха «Беларусь». вазбрасыватель тIехьа а болаш. Аверов Мовлад а цхьа ший гIулакх дидарна вена хурга-м контора. ТIехьаьлар кхоалагIъар а...

Мишта «кхеха» МалгIабика боахамашка удобренеш кхаьшка кхахьара бола.

М. КАРАЕВ.

КЕРДАДАР ЮКЪЕКХАХЬА

Ростовски областа «Орловский» ахача племзаводо совхоз бае цIена пайда миллион сомага дIаккхоачаш ба. Цох 80 процент дукхьал жа лелаерах хьахина беркат да.

Массехк шу хьалха боахама специализаци в лоалуш «цигайски» ахача фух дола жа леладе балдар укхазе. Цу жерчашта тIера ваьккхц тха бIаьха, лакхе дикал йола хьоаса болаш да, дукха овла хул уж.

Цу боахаме лелара ... кхоаб хьайбаш ... кулгураш свободороташ юкъекхуалаш дIаюв, лерттIа механизировани йолча бригадаша Iалашду доекъар, на дегIах латтргаьлча тайпара кийчдий мара дезика хьайбаизта.

Дукха ба племзаводе тIехдиха шоай гоьзал караерзаяь хьайбаш лелаерашi. Царех ва Социалистически Къахьегама Турпал В. А. Фоменко. ХIара шера ше лелабечо бIаь жийнара 140—145 Iахар хьакхьоаттабу цо.

Цу совхоза коллективех лаьца статья оарьгъя ейш «Сельские зори» ахача журнале февральски номера тIа.

«Капитальни вложенешта лагал эффективностье кхоаш» яа Воронежски областа «Октябра хоталос» ахача колхоза специалистиш шоай статья тIа ейла дош.

Нагахье санна ферма боахама юкъера расчет нийсе мишта Iаштlехьяккха езе ха лоуш дале, дешалаш Е. Шмалченко журнале тIа яздьр.

Безам гIоазаш я Ш. Кучмезовен, А. Зотовен доамаш дагIенаш тоахра де дезар дуьцаш йола статья а. Цар белгалду цу хьакъе геттара лоархIаме удобренеш ... .

... «... хурга» Социалистически Къахьегама Турпала А. Н. Лупенко ший балхах лаьца дувцар дийшача. Совхоза хIара гектара тIара 7,2 центнер шекаре санлав чуенаа цо.

Дагестански АССР Ильича цIерагIча совхоза агронома В. Болгоевен аспиранта Я. Насимовен яздьр доаша дале а кIоарга чулоацам болаш да. Цар боалелаьа массехк масало къаьгга хьалоэйт ковсаш нийслаз ла хилийта фу де деза.

Боахамашка техника кийчъеш бояхкачар гIервалле деза «Графика хьалха», «Из шоай кулгашца де йиш я» ахача статьяш тIа дувцар.

С. ЧЕРВОНЫЙ,
журнала отдела редактор.

ГОРЬКИЙ—СА ЛИТЕРАТУРНИ КХЕЛЕ

А. М. ГОРЬКИЙ дIавеллача дийнахьа радио чу гIоала хьамьал дир деттка шу дахенна Заломова Анна Кирилловнас — Горька «Нана» яхача повесте героиня прототипа.

Наьна безамах гIайгIахи дизза доле ше дал Iадика юкъцахо къамаьл йистедьяккар цо дийцдала йиш йоацаша дешаница. Цо аьлар:

— Iадика хийла, Оьвшi! Iадика хийла, са кIаьнI!

Из а аьнна, соца цо луьа, йийлкар.

ХIаьта цунца цхьана берриге Советски мохк а бар белхаш.

Дерригача хьаьге а санна, тIенна, советски литератураша а йийца цо делла йоккха гIайгIа тIаера Алексей Максимович веннав аьнна хазарга.

Тхона Горький сийлахь - воккха писатель хинна Iацар. из тха хьахарко, доккха хьаьхаш долаш вола хьехархо вар, хIаьта из воцашка дисаро Iаламатие боккха Iоттъаам а бир тхона.

Массанена а хоаш ма дий Алексей Максимович Горький советски литературе дегIааздарга дас санна бIарг кхоабаш хинна хилар. Из гIадьуза литература вордда ааа, керда талланташ гучаевлара, хIаьта уж дегIакхувле, къахьоттабе масса а тайпара новкъостал а дера цо. Цо хьалхавайй советски писателий бIаьрча плеяда.

ШИЙ ХАНА А. М. ГОРЬКЕ лаьрхIар са литературни кхеле а «моккъегIорта» везнага. ХIаьта цу берхатерча юкъегIортарах сочу мах бIь ваоговоацаш чIоагIа пайда а баьлар.

1927 шера Москве араделларс «Провода в соломе» яха зуггара хьалхара стихай книжка. Сай стихашка аз дувцар, нагахьа санна лоацца аьлча, цу хана ведимайкна ненин юрта Советски Iердалорхо дьюча а дош делча а вордачох лаьцца.

Критикаша «Провода в соломе» яхача книжкане юкъьенца яхачъ рецензеш из чIоагIа хоадбеш, цунах дош доацар лоркIанэо. Мадоара аьлча, со берриге болз бовбаь дIаболихкар.

Ала йиш йоаш да цу рецензеша со айса фу дергда цо волча воагаш хинна хилар.

Цу шевешкарча позанна мохе вIета а дикна чIоагIа дар масса а тайпарара формалистически, декадентски поэташ. ХIаьта цкъаболча критикаша царна тIалостига а могадора. Цхьаьэзнна, кхетоне гIаний моттала хьаьача позачега бахь иулхар, из еогIару лоркIаб.

ХIаьта со цкъаза шекьуле а ваьнарi хьоаш воции - хьоргI сай «ЭзаргIча» моттала кадо дешаш хилер бехь доацамий - хьоргI?

Дерригга са тIейнувнга дIадахкар Алексей Максимовича. 1928 шера «Известия» ахача газета тIа арадьлар «Провода в соломе» ахача книжкане хьаьъ цуь «Рецензи (мишта хьи йолаш ца стихьа)».

Кхьметтал цу’ хана Дастоегарэ еьна а еписи воьлена Горький беса дIамвдене в хIанатIетаадьмннадар. цхьанна а всем зеш воецача ясноленски поэтах эггара хьалара книжка яина а цун гэ доеаш хадэ а. Из дагга Горькега — советски литературе сийлахь - воккхача доттагIчуннгахьакхоочуна мара дуьцуддаьма дацар.

Ший «Рецензи» чаьзйоалаш Алексей Максимовича яздьо:

«Цун стихаш геттара цхьовза, дика а, цаь цIена даьца зиверцн дог тохадоайт.

Бакъда, белгалдеэргдоа аз: сайа дIанзарча кердара стиг дина йоакаа вар а цун поэтгIа мел бо хоаш вар а лорхIеш аз. Шоай ноаллакнв йоаца фоамаа махьюрча чулоацамах йиза йола стихаш дукхазаш ва со».

Горька «Рецензи» сона къонача а олыт кIезига йолча а поэта, эггара дукхагIа эшаш хинна тIаьма дар. ХIаьта, бакъдар аьлча, позаа аз харама никъ нийса. са дила ца воагIа вола никъ лилара ший воригена сийлахь - воккхача писатела сийлаица Горька теркал даьлга дар из. ца са стихаш белхьахьарa поэзиез а доацаш.

ХIаьта дехе ала йиш йолаш а да Горька «Рецензи» сона аз мел йоаккхача хана хургIола цхьа шиi тайпара йола поэтически программа хинна дIаэтта цар.

«Известеш» тIа А. М. Горька статья ораьлчул тIехьагIа дукха ха яладеаьа письмо яздир аз цунга. Цу тIа аз дийцадаьша юкъе дар сай бIаргах чIоагIа назаш хилар а цу гIулакхо болх бе соге тора ца хулийташ хилар а.

Ши кIира даьннача гIоала Алексей Максимовичегара моа кхаьчар сога. Цу тIа цо яздадар:

«Москваи Васильевич, бIаргашта дарба де даза, лаваа гайва а ца доалийташ. КIезиг - дукха хьона новкъостал де йиш я сога. Хьона ахча дайта йиш я сога.

Хьайна дарба дезза цхьанига дача а Iе йиш яц хьо, хIане аьлча — тIаккха Iоме мишта хургва хьо? Яз мишта дергда Iа?

Хьогара къовстам боллаш доа лоп деогIа хьеамаш ва сог.

ЦУЛ ТIЕХЬАГIА ДУКХА ха ялалеьа шолларIа письмо кхаьчар сога. Цу тIа Алексей Максимовича яздьдар Москве вахаш вовзаш вола профессор - окулист М. И. Авербах хилар а, цо бIаргий халача лазаршта камаьлала а юелаш дарбаш деш хилар а, со, Москве а вахаа. М. И. Авербахаца дагаваьлла бахьахьа хилар а.

Цунах кхаьчам а ца беш, Алексей Максимовича сох лаьцаламьрхIа письмо яздьдар Авербахага, хIаьта цу тайпара дола письмо ше дахьийтар телеграммаца сога хьа а хайтадар.

Литератураша юкъе цу тайпара дас санна йоахаа еага сай хана дукхьашев нийсденнадар сона, хIаьта цо бIаргах тий доалача кхочашдеш дег а тохадалийтар со.

Дерригга ахка даьккхар а аз Горький бIаргего, поацана санна дале а цунах кхета чIоагIа безам болаш. ХIаьта юкъера а из сайна дагадоаллар кхоачаде а гIертар со.

Сентябрь юкъабаьнчул тIехьагIа Москве вахаа везаш — сайна профессор М. И. Авербах хьашийта ваха везаш вар со.

Цига ваьлехьа цхьа кIира хьалха Алексей Максимовичега письмо дахьийтар аз, цунах кхета сай безам болга а дувцаш. Цун адрес ца хоаш хиннача аз дуьхьал «Москва, Максим Горькига» аьнна тIаздадьдар.

Со бияза тешам беина вацар цу тайпара адрес дола письмо Горькега дIакхоачаргдиларах. Цунна гIаддайна а де дезаргдар де кийчаелар со.

Цхьабаьгда, «гIаддайнар» хиннадар.

Алексей Максимовича геттара сиха моп дейтар сога. Цо. соз кхета ше ваьза аргга хьахайтерал сонгIа, къевстам боллаш белгалдьдар ше соцача квартире эгара дикагIа мишта кхоачалургба.

Дийнаьха 17 сахьат даьннача хана со дIачувальлар кора хьалхашка лаьттача доккхача йоазон истала хьалхашка Горький вальгIана цIагIа.

ХьашагIатта, моарнаи а хьатта, со Iо а хоавь, къамаьл де волавелар из.

Алексей Максимовича соге фу хьаа да, фу деш ва. бIаргаш мишта, дIома эшаш хий хийттар.

Аз аьлар сайга корда бIаргсьнаш лелада аьннега а эшаш доле кнэгаш доацендь укх Москве де йиш ца хилар а. БIаргсьнашта йола рецепт аз шийга ютиага дийхар Горьке. Аз из йита а йитар, цIаьта Алексей Максимовичи Итале оахнуч тIаьхьагIа (1928 шере хаьхар из цига) дукха за еналахьа доавол дакьа Алексей Максимовича тIедмнлара чIуца бIаргсьнаш сога тьа а кхьчар.

1923 шера. Алексей Максимовича дега а леьца «Колхозница» яха журнал волдуела даьлча, цу шуннрла бола ба ойIазо со.

Сона дагадагIеш сай произведенеш «Колхозница» тIа маьагIча порядкагIа кеплййттай, вешта аьлча, хьалагIа келатехор малагIа а, шоллагIа тхоа малагIа е, цхьабакъда, сона дагахьа дагаЙоагIа сай стихай хьалагIалла Алексей Максимовича дар хь белгаволаш.

Хьовзорда вий, масала. «Любушка» ахача стихотворенига (1935 шу).

ДагадоагIа сона «Правда» газето цу хана кхлена йола конкурс чаахьалья, цу тIа а цхьайолга конкурсни стихаш хьалхе а, вешта аьлча, уж музыка тIа д хьалоехьа, цун вагIонаш тIа келайнйтта. «Любушка» аз из-м «Правдане» дахьийтар. Цхьабакъда, сендуьхе де д ца хаэш, из цу тIа келатехадар.

«Любушка» аз «Колхозница» ахача журналега елар.

Журнала «фусам - нана», вешта аьлча, цун редакци заведующи яр Елизавета Захаровна Крючкова — ховш махнилара дукхача шерашка Горька секретарь хиннеь П. П. Крючкова сесаг. Из, кIира даьнна цу еттадойа а, наст-наста Алексей Максимовичаз аттануьш журнала тIа келатоха оадаце къоастабьна произведенех цунна фу кет ховши яр из, патоза емйттаяехье уж оцрига произведенеш ше ешезе Iеш вацар Алексей Максимович.

ХIаьта цунгара кастта сона за а хайра «Любушка» Алексей Максимовича хазахар цо из келатехаза ергьаш хьина хилари. Бакъда, «Любушка» музыка язъе композиторех цхьаннега дIелулгеи миттача гIулакхаца нотеашце цхьана из келатоха йиш хулийтилгеи а могадьдар.

Редакце из де а дир. Цо дехар а дьь, композитора И. П. Шишова музыка язйир, хIаьта «Любушка» журнала тIа, керда илли махиллара, ара а яьлар. ХIаьта из илли тхьаьвхталагIа шерашц юкъедахечул тIехьагIа наха чIоагIа доаза а доазаш, мехка гIоала чакх а дьялар.

Аз чIоагIа теркалдеш дар са йоанта йоацача «Дикъ лоаудар» ахача поэмах Алексей Максимовича хетаргдар. Из-а 1935 шера журналага дIаеннайр аз. Поэма язъеш дукха ха а яьнзаер аз эггара хьалхара белгалоаш 1928 шера из язъа дIаволавелар со, хIаьта 1935 шера мара язъяь а валанзар.

Поэма сона сайна езалуш яр — цу хана-м мукха а. Айса дагалаьда поэтически хIама кхоачамхилляя дизза а дина а сайга дуденнад аьнна ларкIар аз. ХIаьта а, «Дикъ лоаудар» ахача поэмах Алексей Максимовича фу ергдоле - хьоргI, хаьш, кIезиг-дукха сихьуезаш са.

Цхьабаьгда, са сальуеи дезаш ленадерир. Горька цун бань мах, сона цIаккха а ца хийттача тайпара, геттара а дика бар.

Дика оагIуе махиллара цо белгалдаьккхадар «Дикъ лоаудар» фольклорни кердо тIа хьахинна хиларн фольклорах автора камаьхала а йоалаш пайда эйца хилари.

Цхьайола моттигаш хIаьта а юа тоаелга дийхадар Алексей Максимовича.

«Настасья» яр А. М. Горька тIаккхьара йийча са стихотворени. Аз из язъяьр 1935 шера Iай — «Дикъ лоаудар» яха поэма язъяьчул тIаьхьагIа дукха ха ялалехьа. ХIаьта моллагIа ала а йолча ший цхьан оагIонга диллача «Дикъ лоаудолчоо» геттара чIоагIа гаргга а яр из.

А. М. Горький цу Iай Кырыме — Тессела вахаш вар. Из цу хана цIенхаштта цамогаш вар. хIаьта а, хьалха а санна, болх беш вар. Москвера курьераш а бар из волча ухаш. (ХIаьта Горький, ховш махкилара, цу хана цхьан «Колхозница» ть ца Iеш, дукхаа нах кхыч журналашта — «Айна карагIдийнараш», «Литературни дешар» яхараша а кхычаана а редактировани еш вар).

АрдIанарча курьерех цхьанна ца са «Настасья» а хьайитар Горькега, хIаьта цо из «дахьаьа а йийцар»...

НАГАХЬА САННА АЗ горькевски «Колхозница» айса хьийга къал дукха хьехадойа а, (мишта хила а мег), из — къахьегар — са поэтически биографена юкъе геттара йоккха роль йолаш хинна хилар бахьан долаш мара дец.

А. М. Горька кулгалдеш хиннача журнала тIа са произведенеш келатетташ хилар, цо са стихотворенеш ешаш а могаеш а хилар ше а геттара боккхача лоархIама дар сона. Цо цкъа ший тайпара шоаза тIехдоехар са низаш.

Цхьаькха а да ала йиш йолаш цу хенара «Колхозница» лаьрхIа цхьайола стихаш къаьстта а чIоагIа уйла еш, мамогта дикагIа хьае боккха безам болаш аз язъеш хилар — Алексей Максимовича уж бе аьхача эшь хийтта цIий ца валар дукха.

Кхьметтал дукхаьлта дилача е аз цу, сона къаьстта а дика дегадIоагIдена, 1935 шера массаворчул гонна дукхагIа язьйй уж.

ХIаьта со гIалат а хургвац, нагахьа санна са поэтически белхе юкъера цхьа ший тайпара йола керда зама, цун найогIа уйлаш хоеи дуктIамувлара зама, кердача поэтически лагаргий зама тIаккха йоловна хилар аьлча.

Шера цу цу деррингена а Горька эловии хилар, хIаьта из цхьа кинна ца Iеш дукхаха советски писателий балха, деррнгача вай литературена йолаш а кхинаа. Ше кхьметтал юкъарчал доацаш кхаз эттаалуш ца хилча а цунга цаорна алинана юлургболаш, сапла лакха яр Горька сийла, сапла чIоагIа дар Горькен тешаци из дукхаоаездцн хилар...

ХIаьта кIанз а уж ханаш чIоагIа гIадкхувлаши — хIана аьлча уж а а яр со гIадкхувлаши мрзз долаши — советски литературена а литератураша а цул хьалкагIа цхьанаега а ду ца деннача тайпара дика гIулонлаш даьча Алексей Максимович Горькеяа даггахьара беркал кхаьш раьза волаш дега а ух сона.

(АПН).

ТАТАРСКИ АССР. Ваьча дийнахьа дола укх шера 28 марте бIаь шу дузача, эггара воккхагIча пролетарски писатела А. М. Горька вахарна а балхана а дIахьа йовзенна в Казань. Общественносте шерра белгалдеш из сийлахьа белгалдара ди. Выставкаш вIаштIехьйоах, горьковски дешараш дешыта чакхдеха. Писатела юбилей тIакхоачам Казань А. М. Горька цIера ... дарзала безам тIабода ... . Цига хьежа ухараша йола «Советски писатела М. Горький» ахача передача отдела организаш.

СУРТА ТIА: Казански А. М. Горька цIен-музея Iилман белхалой (аьрдехьара аьттехьа) Вейнра Давлетшина, Лидия Алексеева, Нина Никифорова, художница Валентина Зиновьева, Казан Салерейа Татаре предприятешка кIаахушкара бола цIа-ккха дала «В. И. Ленин А. М. Горький» еза выставка кийчъеш боала.

Б. Москвина сур.
ТАСС фотохроника.

Эггара хьалхара

СОВЕТСКИ ГЕРЗАШЦАРЧА НИЗИЙ ЛЕТОПИСАЦАРА

ЦІечу Эскара эггара хьалхара дисциплинарни Устав 1919 шера 30-чу январе ВЦИК-о чІогІдаь хилла. 1919 шера 29-чу апрелехь Республикин Реввоенсовета приказах тІаьхьа цу бІаьхочунна хІоттийна делла дара.

Коммунистически союзаш эггара хьалхара Екатеринославски губернски коммунистически союз РКСМ ЦК-ас 1919 шера хІиттийна. Цу союзан комсомолан вовшахтоьхна шина составах дивизи, цхьа Малхбалехьарчу фронте дахийтина.

Советски Союзера эггара хьалхара авиационни дивизи вІашагІтоьхна В. И. Ленина распоряженехь 1917 шера 10-чу ноябре (28 октябре).

Гражданска тІом болчу шерашка советски авиаци доккха дакъа лаьцна интервенци контрреволюци бохарна гІуллакхехь. 1918—1920 шерашкахь 12 эзарза гергга самолет-тащ гІаттийна шиъ летчиках, 10 эзар сов гІу сахьта хиллера хьуна.

Советски эггара деза эггара хьалха хьаьжна дІахІоттийна лаьтта хиннад 1931 шера ноябре дахкийна «Д-1» («Декабрист»).

Советски Эскаран эггара хьалхара механизированни бригада вІашагІтоьхна хилла 1930 шера цул шу хьалхагІа вІашагІоьтура хиннача механизированни полках, хІаьта эггара хьалхара механизированни корпус — 1932 шера. Цу тайпана механизированни соединенеш йолаш эскар хилар цу хенахь.

Тротиловни — пироксилиновни хІуманийн декъа чудиллинчу эггара хьалхара реактивни снаряд (реактивни мина) 1928 шера 3-чу мартехь Ленинградан юххера цхьан полигонехь баьчча тоьхна хилла. Цу хенахь дина дІадоладелла реактивни снарядаш конструкци уттаелла. Уж дІаяьхна эрайоцчу тоьлла бахьана долаш тІехьарчу хьайнар гІорьъена «Катюша».

Эггара хьалхара опытни самолет-истребитель ЛаГГ-1 (тІехьагІара ЛаГГ-3) 1940 шера бІаьрхетта юьхьа хьайна Лавочкина, Гудкова, Горбунова конструкцех. Тохнабеча хена самолето шина эггара чІогІа тІегІа йолу массаш хьаьхьекхар лаьтташна гарга йолаш — сахьта 515 километр, 5.000 метр лакха йолаш — сахьта 603 километр, 5.000 метр лакхалуш йоккха за — 5,8 минут, 8.000 метр лакхалуш хилла — 12,7 минут, эггара чІогІагІа даьхьнар — 9.600 метр.

Эггара хьалхара Советски Союзан Турпалаш, Сийлахь-боккха Даймехкан тІом хьалхара шерашкахь цІе яьккхинарш бар летчикаш М. П. Жуков, С. И. Здоровцев, Ленинградан юххе шина самолет мостагІчуьн самолета тІетеха П. Т. Харитонов.

Сийлахь-боккха Даймехкан тІом болчу шерашкахь гвардейски цІе хилла Советски Эскаран стрелковни дивизеш 100-гІа, 127-гІа, 153-гІа, 161-гІа стрелкови дивизеш яра. Уж дар 1941 шера 18-чу сентябре.

Эггара хьалха тІеман массашна дІаийна хьаьжна летчик Иван Драченко вар. Цкъа вигиначу цхьана бІаьргах вальлар иза, цхьабакъда, эггара вала и ведда, шен полке юхавенна. ЧІогІагІа йола тІеман хьал-бенна хІоттийна ворхІ бутт баьккхабр Драченкос, ше бІарс бойла волга ца а хаийтиш.

Фронте иза ваьккхача хана самолеташ 151 гІеттина Драченко, сигала тІом бечу 24-за лаьцна вара. Шина цхьанне чуйиттай противника 5 самолет, аэродромашкахь 9 самолет хІаллакьяьй. 4 тІий йохаяьй, хІаллакьяьй мостагІчуьн дукха машинашкъа тІера эшелонаш, танкаш, автомашинаш, складаш, кхин а. 1944 шера 26-чу сентябре Советски Союзан Турпалан цІе елар цунна.

Сийлахь-боккха Даймехкан тІом болчу шерашкахь ведарзан шолгІа степенан орден елла 2 эзар сов гІа сий ду.

Дукха тІе эггара хьалха мостагІчун реактивни самолет тІом бар тІехьагІа хилла Советски Союзан Турпал кхоьллича советски летчика-истребителан Кожедуба Ивана 1945 шера 27-чу февралехь Берлинан районехь. Противникан самолет хІаллакбир.

Советски артиллери эггара хьалха белгалдаьккхан 1944 шера 19-чу ноябре Сталинградан юххе Советски Эскаро низ болу йоккхий чолхан а теттан артиллерийски контрнаступленин йолаьлла шу дазарца хуьлаелла.

Сийлахь-боккха Даймехкан тІом болчу шерашкахь Советски Эскаран артиллеристаша хІаллакьяьй 70 эзар сов гІа мостагІчун танк, чуйиттай 21 эзар сов гІа самолет.

Даьхенна хьалхашка тІеман гІуллакхаш карагІдаларах, тІеман говзалла майрали бахьана долаш 1.800 сов Советски Союзан Турпал аха сийлалла цІи еннай.

«Катюша» аьлла цІе а йолаш истори ю хьахийна гвардейски минометни батарейна эггара хьалха нуьй бела тІалаьллар 1941 шера 14 июле Ф. Э. Дзержинскис цІерагІчу артиллерийски академе деша ваьгІна капитана Флеров Ивана командегІа хиннача батарей. Цунца дуьйладелла тІом бучачу журнала тІа даь утх тайпана йоазув дар: «1941 ш. 7, 14, 15 сахьт 15 минуте аьлча Орша машиннашкъа уьзе доь кхьал фашистски эшелонашта. ТІехдина карьлар. Массанехьа а цхьатарра дор сахьа яьцна цІиъ». М-13 ахача 132 миллиметрови гаргап лелхача реактивни фугасни снарядаша йолаш хьорт 5 килограмм гаргга лелха веществаш. Ерриге алхьитте а снарядаш 8—10 секундах кхосса йиш йолаш яр. Кхосса 8 километр гаргга гаьна йолар.

Эггара хьалхара ракетни дакъа Советски Эскаран юкъе вІашагІделла 1946 шера 15-чу июле гвардейски минометни полках.

Водородни бомба тоьпарх хьаьжна дина тохнаш баьй Советски Союзе 1953 шера августе. ТІеман мегаргйолаш йола эггара хьалхара термоядерни заряд Америка ВІашагІкхиттинчу Штаташка хьаьй 1954 шера марте.

Советски Герзашцара Низаш хьалхара дакъо принципиально керла тІа баккхара мабанн а долаш, стратегически гІуллакхаш тІехь лахагІа ракетни бІуьнаш вІашагІтоьхна хьаькъетна эггара хьалха хоам бир 1960 шера 14 январе СССР Лаккхарчу Совета йуьнлагІчу сессе.

Советски зенитни ракетий тІом тІе йолуш эггара хьалхара тхьаьм бел-галбаьккхар 1960 шера 1-чу мае. Цу дийнахь советски ракетчикаша чуйиттар 20 эзар метр лакхе гІолаш Советски Союзан доьзарчу доьзинчу американски разведывательни самолет. Сахьта 900 километр масса йолаш хиннай самолет.

Советски ракетни бІуьнаш — оперативно - технически, зенитни, стратегически ракетий — эггара хьалхара шерра демонстраци хилар 1965 шера 9-чу мае фашистски Германина а ть советски халкъо котало яьккха 20 шу дизаре сийна оттаьль тІеман парад йолча хана. Дукхачу массе тайпанара ракетни герзаш юкъе хьаьхьекхар чІогІачу доаторахь делаш шеаш лелача установкаш тІе летта, шоаьнта найеса ярам дуьнена тІе кхы цхьаннаний а эскарга йоаца стратегически ракеташ.

(АПН).

КАРАБУЛАКСКИ буруьн деттача конторе дикагІчарех лоархІ буруьдеттача мастера коммуниста Борис Филипповича Касакова кулгалдиъ коммунистически къахьегама бригада.

Из бакъдеш дола масалаш дукха гьина дала везаш. 1966 шера халакха хьалашна буруьн тодаш шера шин план кхочашйина цо.

ДІадаха шу а иштта хьалхарчарий волаш чакхдаьккхар цо Октябра 50 шу дуза дийна хьалкхачбехьа. Дика дІадоладаьл ер шу а.

Къахьегама ларда тІа хьатинна доттагІалла чІогІа волаш а коллектив. Уххаза болх бераш тайп-тайпанарчу къамех бола нах ба. Масала, буруьдетта мастер Касаков Борисни буруьдетта Мусатов Василийни эрсий ба, бурильщикий помощникаш Доев Хажумуради Дзутоев Сарпи — хІирий, Клепневой Александр — украинец, Мелоев Казбек — гІалгІа. Коллективе дукха ба къона болхлой, тоьал ха ахараш а ба. Цхьабакъда, уж бераш а мехкдаьтта лохараш чІогІа сий деш ба. ХІаьта буруьдетта Виктор Демьянов Сунженски мехкдаьтта промыслови управлене сийлехь Доска тІа валлкхав. Буруьдетта Иван Ефремович Кузнецов а иштта сий деш ва укхаза—хьаькъал, хьинар долаш, балха тІа бІуьбенна, безаме, дог дика долаш хиларах. Иван Ефремович мехкдаьтта лохаш тІехника болх беш хиира ца Іеш, иштта тІехника бІухо а хиннав, тІеман бирсачу шерех чакхваьлина. Цу хьалхьехьа кест-кеста дуьц цо шен доттагІашта.

Полковой школе къона курсант-пулеметчик из волча хана хьайра тІом. Цу хана Домбровски районе лаьттача, гІорьъяьнзачу 86-чу Казански Краснознаменни дивизе цхьан полкана гІуллакх дешавар Иван Кузнецов. Уж латтар тоьал сакъердамен тамашийнен цІи йолча (Чальки Вилька) юрта йисте Белостока юххе. Гаьна доацаш долар Германецара довзув. Сатийна йоаваль хе ер из.

Цу хана деза дукха шераш дІадакалале а. Иван Ефремовича шира лагайоегІа кІом хьайнача хьалхарна ден Іуйре. 1941 шера 22-чу июне Іуьйрийна дии сахьат даьлча, чІогІача набарах ваьлла из совнаьккхар юьлча йоккхийчу топий татана. Сихха, тревога хилча санна, шай хІамаш тІа а ийха, пирамидера топ хьабе а елла, кьечарна цхьана казармера арайиккхар из. КІуран долл дуьтта боьхна горадоке, дукха зениш йоагаь яр, цхьайрашта чура арабетташ цІерш, ала бар. Мастекхминут йьинача, гІолла мостагІчуьн самолеташ тІечехкар. Чуьтта йолайир бомбаш, керттерча дивизе дивизе штаб йолча.

Лаьтта мегар, когашта кІалхара кІийле тохчелар. Вокх пограничниаша бувнан хьаьлбар. Шин сагъ вахийтар буьзам оттабе. Цхьа шьна хьанача гІолла уж юкахьальчар приказ а дахьаш: «Шоаш долча дІаьІоагІе!» Дукха ха ялалехьа гІуйлехьар фашистий хьалхара группа. Курсанташа (570 саьг гарга бар уж) оборона а лаьца, доа долайир веннашта. Атака йилар, фашисташ дІа-юха кега а бе, хІаллакбир. Курсантех дукха нах къаставзар из дов хеп. Аьттуе баьлар цу хана полковой школе тоьал дукха автоматически топаш, автоматаш, пулеметаш хиннa хилара, а Шоьдагбла атта а юхаетехар. Шин сахьата баьча тІом тІа юха а йотбаьлар курсанташ.

ЛИРЕН ялам бар тІом. Шоьлх кхиина них бодбеш шехьа а, фуннагІа дах а советски бІухой рубежера вракхоеса гІертар немций. Дов дикьлениина, эггара уиьаргІа йолча, мостагІчуна дошлоьи гІашлейн бІуьнашна курсанташ ІовІашкхьоргбе эвьше хийттача хана шофера Ермоленко Дмитре, Иван Ефремовича къаьнарча доттагІчо, йоана а вь ПВО (фега гІолларча тІеман дукхьлара оборона) рота йоахна болча хьаоттайнр йиттараш боабьне човнаш ялаь дІа а баьчна юхейнса йоалха вІашагІтесхача пулеметий установка тІахитта автомашина.

—Хьавола Ваня, укхазара дІаетта! — цІогІа далийтар Дмитре. Иван, ше маьодла установкана тІа а ваха, догІа делхаш санна пхорт тІададир курсантий позицешка чукхачча боахкаш бохгІача мостагІчун дошлошта. ВІашагІъяйра говраш нах, говраша ева Іамадашен човнаш хиина вар Іеча узамашен хьадалийтацар пулемета тата.

ДегІала а бехх лата тІахьайнар бІухой. Цу хана Иван Ефремовича тІагІолла хьуьзаш дехар фашистки самолет. Зехьа дайедалаьр полюдий юрда дийдар. Самолет кІалкха а бІарга кІалхарна а йоажийтаи, цахаддаш бухемет еттар аьнна Иван Ефремовича. БІарга ца гуш болча бер дах хилйтача санна тоьхелар самолет, цул тІехьагІа дукха ха ялалехьа еьйна йолйлиц чуйийтар. Итальянски хоанйар самолет. Цу хана установка тата оссар—патронаш кхоачаслар.

Кузнецов, кешнаш тІара чу а кхоссавенна вийна уллача бІухочоа далла ваза топ хьа а кийца, хьалмерзащехьа и нуина хьалхашка хьаьттар немций йосар. Эскара хьалхагІа лхнера хьа а укхийта тоьча тоха. Лаьла пхьарс боагабеча санна хийтар Ивана Ефремовичa. Пхо чакхбаьлабар, цудукьа са йоацаш санна Іоаллабелар пхьарс, цха доадабьнов тара бай. Цу хана топ аьтта бе а елла, керта юкъе тоха бух техача по Іонорчаьр гитлеровца. ГІегара хьам хьаьгІаттаьлар из. Топа бух катбелар. Иван Ефремович вийна уллача мосара пистолет хьа а ийця, хьаь човна ханне са а деттащ, юха а дІахьалдашкахьа хьаьдар, дов деча юкъе чу. Ноаькъосте! — танкови дивизони дивизе къьга полкашкара цІеэскархой — хьатІехьаьккхинача хана бІарча цхьа зама дІаяхача санна хетар. ХІаьта цу хана Іуьйрийна 6 сахьат мара даьлла хинина дацар. Човнаш хиниараш санчасте дІабахийтар. Чоа йийллар Иван Ефремовича а, цхьабакъда, цхьаккха дийна а санчасте Іе тиганзар цо. ХІаьта а бутт баьккхачул тІехьагІа, генерал-лейтенанта Попова командан тІом беш 16-чу Эскара юкъе а волаш тІом беш из хинначу хана, госпитале ваха деза хилар Иван Ефремович. ЦІеа тІом болабеннача хана шоагІа чоь хилар цунна — че а тедан дІадахадар фашистски автоматчика пхорч. Цу тІем тІа човнаш хьар цуьн новкъосташта Журковский Павелаи Ермоленко Дмитрени. МелчІостера город Волковысскерча госпитале дІабитар уж. Цхьабакъда, уж цига дІахьехачу хана цу кІалхара госпиталь хІаьтта фашистски самолеташ бомбаш чуйитта йоха а ть, цигара дийна беса доаргой а нйна Минскерча госпитале дІахьа хиннар. Минска дІабахача, 30-чу июле бус дІахьаьлар ераш госпитале. ХІаьта шоллагІчо дийнахьа Іуьйрийна Минск немцаша дІалаьцар.

Минскера байнла Заславсле бахар уж. Дукха ха ялаьхьо комсомола Заславски районо Жуков цІерагІча. Борис Павловичa Лунина — Советски Эскара зІамагІа ваьча политрука комаьла еш дийнача партизански отряде хьожабир уж. Тамашийна йийсьаьний цу сагеш дуй отрядехь кхеа. Сихха хьаІовш латтар отрядашах — гражданскн бераш, гонна хиъера арлиейлха Советски Эскаре бІуьнаш масарешн. Партизански бригадин дІахьоччар йоккха хилар отряд. Лунина полковника цІи елар, хІаьта тІехьа тІом бараx цунна езагІа йола цІи елар — Советски Союзан Турпал.

Когашта кІалхара лаьтта доагар немецки захватчикий. Лунина партизански бригадо дийнахьа а бус а сатем лацар фашисташта. Хиина мостагІчун кара дахача белорусски лаьттан бакъонаш болала дай партизанаш бар. Партизанашта дукьола доккхий низаш оарнагІа а доахаш дукххаза а тІом баьбар немцашна, цхьабакъда, халача хьалашка тІом беш болаа партизанаш хІаьта а ка лун бацар.

Заславски района участкашка ахха укар мостагІчун машинашкъа эшелонаш.

Пулеметчикий отделе командир Иван Ефремович Кузнецов а волаш йолча штурмовой группо хІаллакбора гитлеровцийн цар хуллайн дийна низи техникех.

1943 шу доладенача юкъе комсомоле дІачуйийттар партизан Иван Кузнецов. Билет хьадelар цунна, Белорусскерча Поле ахача нах бахача йоккхача моттиге лаьтта немецки гарнизон йохаяра белгатоза операци дІайолалале хьалхагІа. Цул тІаьхьагІа Минска тІадоагІача Советски Эскара регулярни дивизонн дІахета ялаш яр отряд. Отрядо операцяш чакхйоаккхар Богданов Валентина командовани. Юхьанна дІаболабеннача хана партизаний аьттув болаш бар тІом. Цхьабакъда, цул тІехьагІа партизанаш хьаьлоагІача новкъа дига а доаьш гобаьккха пулеметаш дІа а оттаь хиниече кІийлена тІаьнийсьелар отряд. ЧІогІа вочча хьал тІа оттар гІуллакхаш, нагахьа сиг ца вусаш цу моттиге дІалахийр отряд, командир ше а вийра. Цига доа вІашка деча вийра отряда штаба начальник а. Отряда командира Богданов Валентина чоа йир. Цу минута мостагІчун пулеметчикашта эггара юххехь вар из. ТоІІаь бе йоаллаш чаккашта оттe гранате а йолаш, тескаш, сов гІоарал доараз дог кІайахьлуш шоеха, фашисташта юхе дІатІа а ваха эккхийтай цо граната, леаккийта фашисташ урагІа а бехийтай, хІаьта цига веннав ше а. Богданов Валентина, цІаккха а вицлургвоацаш, Советски Союза Турпала цІи еннай. Партизанаш, шоай дехкар кхоачаш а деш, Советски Эскара доаьгІоех дІахиийтар. Дукха ца гоаш мукъахьнелар Минск. Мукъахьаьккхача Белоруссе столица улицашка советски бІуннйн партизаний парад оттайир. Цу параде дакъа лоацаш хиннар Иван Ефремович а.

ЦУЛ ТІЕХЬАГІА 1987-ча стрелкови полкерча пулеметни отделене командиралла хьожавир Кузнецов Иван, цунца вилар из Кенигсберге кхачалца. Кенигсберг (хІанз Калининград) хьаьжаьккхачул тІехьагІа, цига гІуллакх деш хилар Иван Ефремович демобилизаци яллца.

1946-ча шера июне демобилизаци яьчул тІехьагІа Трошин станице цІа а веаь, хІана цига ваха ва из.

Иван Ефремовича Кузнецова еннай Даймехка тІеман II-ча степене орден, «Слава III степени» яха орден «Партизану Отечественной войны II степени», «За взятие Кенигсберга», «За победу над Германией», «XX лет победы над Германией» яха медалаш.

Эскарера демобилизаци а яьча цІавенначул тІехьагІа «Грознефтеразведка» яхача треста геологотохьама конторе мехкдаьтта доала тІоакаш лохаш буруь детташ хиннав Иван Ефремович. Цул тІехьагІа Карабулакски буруь деттача конторе балха а веннe, хІанз цига къахьегаш ва из.

Вихав вола гаардаш ва! — иштта оал цунах цунца балха болча новкъосташа.

А. БАКАЛЮК.

Матросов Александра цІерагІча полке СССР Герзашцарча Низий 50 шу дизара дешачеи гІуллакх деcи доахача толамашца наькъаболх Прибалтийски военни округа. Матросов Александра цІерагІча гІоргъьнннча гвардейски мотострелкови полка тІемачой.

Сий деш лелаш полке ваккхача турпала цІи. Цига кийчдаьд Матросов Александра цІерагІа дола тІеман Сийлен цІи. Цига хІара шера тІеман дуь буь къонача тІемакоша, дукхаза шоай Даьхе тешаме лоравеш хила дуь буь цар.

ЦхьоалагІча рота казармех чу бІаргагургболча моттиге латт цун-меиге. Лалла—цун бист, тІемахочоа денашера гІуллакх карагІоала минутах чаккхенна дийрана, даь йоазув — «Из массаза а вайна ва».

Массаза а вайна! Даим Эскаре!

Полке эггара динагІа а Матросов Александра гІуллакх деш хиина цхьоалагІа рота. Шин шера вІаштта тІехдана лоаркІаш хьаьдоагІа из. Берригаш а хІана бац ьнна бола тІемахой комсомольцаш ба цига.

СУРТА ТІА: салташца цхьана А. Матросова цІерагІча тІеман Сийлен цІагІа ва Сийлахь-боккхача Даймехка тІем тІа дакъа лоацаш хиннa гварде подполковник Л. Тимофеев.

П. Кузнецова сурт.

ТАСС фотохроника.

ТІЕМА НАЬКЪАШ

ЗІамигачу кІаьнк волча хана дега лор хила дагьа воллаш, ерий нана дена синнех хьоагаш хулар Дзортов СаІдалий Сайпуди. МассагІа цул дагахьнар кхоачаш вІаштІехьдаьна. Цу тайпара медицински дешар дешачо вІаштІехьа а ца деьнна Нaьсарен зооветтеринарни дешара хайра из.

1936 шера техникум чакхъьяйначул тІехьагІа юхьанца Нaьсарен-Юрте, цул тІехьагІа Ачалукан районерча ветлечебницашка болх беш хул из.

1940 шера эскаре ваха Дзортов. 1-ча танкови дивизе хьалхарча полке санчасте хьовш Сайпуди. «Эскаре гІуллакх дешачул тІехьагІа медицински институте хьо деша вахийта ре уйлаш а ерга хьа, — оал командира, уйлаш дегалаьттар шийна хьайнача тІехьагІа. Санчасте дІахьачача тІемa фельдшерски курсашка хьожабу Дзортов.

1941 шера гитлеровски Германе тІеттедача бахьах вайца тІом хьовбича хана Эстоние яр Сайпудина гІуллакх деш хиина 8-гІа арми. Эскаре гІуллакх даь ваьлча дІахорча шей дешара, вахар, вай хиина уйлаш хуьцаела йийзар. ХІана кертгедар,—мостагІа эшалуца, лачанеа вола а, цунна тохаш хилар!

ТІом тиушача баьхк, цІаьхьа вайна дега а доацаш, хьолбар а эскар техникашен, герзашен дикагІа Іамадаьнна хилар а баьхен долаш вай эскаран йердача позицешка юхатІехьашехьа долаше доацар. «Из нита дала а, — дуьц Сайпудина, — аьттув болча моттиге моттиге тедаш вай бІуьхой доакьоша тохкайода мостагІчун стратегически лІаьмаш, кІайлаенаш йора мостагІчоа уж вІалла а хургьяц аьне хетача.

Лешна городегаьна тІаьшкаь доалаш дар вай эскар. Хьомбоацаш цхьаь дикахьача цул уллола тІахьа санабелла баьзар бар бІухойн гражданска наьх. Эггара хьалха гражданска нахе тІем сальаннйтар тІема техника, автомашинаш, ГІашхой тІа тІа хьагІоаттаца а доа доладир немецки фашисташа тІаь кІаьа ваь йиІйлаш.

Массаза мейт деннар лаьттара ваьа це хьовйташ тІаь кІаьа хьулобанна бегІерашь ерш боадай. Цхьан оагІорахьара эскарь доа хьа а дйа гІай эккийта, а цкш оагІорахьара гобе йоараь бахпйнча шоай мотопехота «цар» баь хьарге хьюкаш даш дар доа. Фуххе дІа а уж цар вІаштІехь ца делийта иннa доап боварь дукхь ер хІара минут а.

Сайпудин тона а воаш йоана санбатацар тхьамттех сеь нетаие уллуерча санграа чу уллар. Ахаьне дина хан а ватта-бІаь метр мара генаь бацар вІийна бІаьгарла. Из дов хьоачча шаІорахь яиттe бедар ери аккар группацера санинструктор Чернышев.

— ТІема арара дуІа ааьгІденнача гІалла, — аьлар Дзортова Чернышега. доарахой човнаш аьхиига, уж тьла, госпитала бегар Іаалцдалга а дааь гІуллакх да. Бакъда, укхаза вай декаерш — корта хьай а цо оьбеш хьа доадарах доаташ дац, шим лечхьаргах йоаь а дахка вай.

—Ноакъост лейтенант, аьлар Чернышев, — уж хьай чаккхаш бегаш вІалла бутаргба ІаІ

— ЛадугІа са командар! ХІанза дІакхоссача граната гІоттабьа кІуьра доли бикьалца топ тІаьІирьаргаь Іа цигаьа. Са цу юкъ дІа хьегуш йолча айма чу эккхарга.

Ше кхоссаь граната гІоттабь дема кІуьри юкъе а йоаца ше. Балгаьччa моттиге дІахаьччар Сайпудин. Укхаза хьалгора яа а йиш йоаш кІоарго моттиг яр. Укхазара уьэ лоєтаьь граната дииа юхакхар кІийлеина. Цу шин граната дог ураоттадьча вейчар топаш, автоматаш, гранаташ йийтта кІийле йоаьийр. Цу тІьх наьх сельабела порадок дІаоттаелеьха шин санбатацарчарез кьёстар ер. Эггара хьалха доарахой сельабалийтар.

Шийчарех хьакхатоагІиларах дог а диала, эфармирсвочи пуйнте кхоаче — цар хьоманьча дІаваьа везере, — хаяш уйла вьш ер хьаьоагІащ, вІаллаоре воагІаі» — цІогІа тахар Чернышев. Цига хайра цунна ше вайна хьаьна штабе хоам баь хилар.

Цунах дукха тамаш а аьгІацар, кІаьнк хьача, тІаь кІалара кІийле йоаца хьан Сайпудина противогаза чуйолча тІормаь автомате баргІ ниьо хийттабар. Кхьмаьтад шоаший бегтиа а лешцар мостагІчун топа, бакьда, дегІь чо марцабацар!

«Малейкаш дагІад хьо лораеш, уж кхоарч хьаь а нуааш юхалуесаш,—аьль бегаш бора бІуьхошь новкъосташа.

— Тха санбатацарча бІухой майраьь деннаш баьхен долаш немецки авиаце бІаргь тІесттанехьаь мотопехота гобаелаьаь 268-гІа дивизи хиа сельаь хьа вІаштІехьдаьлар, — йоаш дуьц цо шеш новкъостех.

Санитарни поездаша Котлы ахача машинашкъь станце ераш кхоачаш (тІом болабеннача шера 26-ча августе дар из) бомбаш чуетта йолийр фашисташа. Цига доаргой Іовашбеш волча хана кога тІехь а катьн бомба гари кхийтар укхана. Шийча чоа хиналга лехахьарча командираьта дІа а ца йайтаьаш, шийь карарча санинструкторашта вокх санперсоналан дуьгаа а дІаьт Лебяжье ахача станце кхачалца наьйсара Дзортов.

Лебяжье ахача станце хьалхоаннашой Сайпудин вовн вогна чу кьачувьлар санитарни батальонa командир. Цо аьлар:

— Хьа боккъо оший хьона хьайна чоа хинналга хьа цо лайта!

— Ноакъост санбата командир, — аьлар Сайпудина, — аз дехар дув.

— Дехарга ладугІа тха йолаш вац со, новкъост медицински службa лейтенант, — хьалда доа долаь цо. — Іаламета сиха госпиталашка а укхаьна, — команда елар цо ше хьачувоалавьча шин носилщикагех, чоа хиларех командирага хоам барах къаьнтІера вала сона» йьлча санна Сайпудина бІарахьежаш латтача Чернышега.

— Массаьх ди дерьиттар санитарни поезда кхы дІахо ца йоадаш латтаь. Командовани приказах Ленинградерча госпиталашка дІанийсбир доарахой. Царца вар Сайпудин а.

«Ленинград цхьан юкъе (алхайтта бетта) гобе мегадале а, йоаллаче даьхени Лешиа городаш юкъа лорадуь оттае гитлеровцей вІаштІехьдаьннадела «а цу баьчча цІи лелача горада къаьа, из лорайий дегаьлкха шона йордув оттае-м мегаьнзар», — аьлаьш бІухоаш, нахах доаккхаь а деш дуьц медслужба лейтенанта Дзортова.

Кога ха хала чоа а йолаш госпитале волаьш Ленинградски фронта штаберча лоарий говзал лекхьача курсашка дешаь хул, цул тІехьагІа чоа ерзаьш уж чаккхйоаь.

Госпиталера эрвоаь Сайпудин, кога дикахь естагІа а волаш, эскаре строевой служба мог а ца ваш. Бакъда, из малагІча службаьна мегаргва-мегаргвац ахачарех ца яр.

Дукха ха Ленинград лорьеча Сайпудина дина тІом бахь хилара тешал доаь. Из ше-м тІара вац шийа лоьхь дуьцера «Орденашйи медалашьи лоар дуьвьа, ше костевяйт бош бац из тІом, — йоаь Сайпудина, — ДаймохкИ мостагІчоа кІаь ца бита, из кІалхаьа эшаа баш ба из, ше хостаеьтсо дуьхьа орден, медаль ма яаьра лергаьр ма лез хац сона».

Из иштта дала а, тІом тІа бІуьхошта юкъ-юкъе карагІдуьвача тамашийна денаьлерча гІуллакхий регистраци а ца хьувоча, берригаьь город кьоаьш тхьнараша, городе бахача шоашкара массоан турпалаь гойтаь, хьалашне юкъьаре цаІ болагала хала дала а, ма. Дзортов СаІдалий Сайпудина 23-ча арме 22-ча чІогІаьь района 126-ча къасттача артиллеристско-пулеметни батальоне полковой лоаро майора Калетова полка командованице цІерагІа, штаба начальник Петрашаьнов, 55-ча санэпидемически отряда начальнка майора Лебадева, Ленфронта штаба командоване, хьымар кхальйата, кхайкадаь, язда баркалаш дуьйа да.

«Эггара а сона бочагІа йолу «За оборону Ленинграда» яха медаль,— йоаь Сайпудина, — Ленинграда мостагІчо гобьча хана цига ца хиначо хьоргдац цу медале дизза доле маІан.

МостагІа эшаваь, тІом чаккхбьячул тІехьагІа Казахстане а цул тІехьагІа Киргизе а фельдшерала болх беш а хила 1957 шера, Наьсарен районерча йуроІале цІавоаь Сайпудин.

Ер цхьайтталагІа шу да цо цу юртерча фельдшерски пункте заведующела болх бу. Ди бийсаь цо чьоесаш, хоттe бале, акьа але миччахьа а саь цамогаш хиначa тІа хьое-І, уназчоа да доагІа медицински гІо ду, хьожаво везар райбольница е больнице дьожаву, оаь эзачоь «Скорая помощь» ю. ДІа-хьа доала язар доле уназой бейча дезаль лезар дІа-хьа ца далийтаь баьхенаш тезадой хьал, бакъда наьшь беседаш ю лезар дІа-хьа ца далийтара де дезераш дІадоаьийташ. Дукхазза бураІаларча наь шоай пор. Ший цІен сагь санна тІема из хІара дезала.

1966 шера 2 декабрерча Указаца СССР Лаккхарча Совета Президиумо Къахьегама Цlеча Байракха орден еннай, Нохч-ГІалгІай АССР министрий Советом профсоюзий областной Советом Сийлен грамота еннай, хІаьта иштта СССР Цlеча Жlаргаьн Цlеча ахбаттен обществий Союзе исполкома Сийлен грамоташ а еннай. Из дерригa цуй болх дукха безаш, цунца сакъердаллуш, наьхь лоІам беш, дикахьа къахьегаш хиннар да.

Х. ЭГИЕВ.

КИЙЧБЕ КЪОНА ПАТРИОТАШ

Коммунистически партин советски правительствен цахаддаш теркам тІаукийт вай Герзашцара Низаш кхы хІаха а дегІайоалалдара, социалистически пачхьалкхан обороник низ чІогІбара. СССР Лаккхарча Совета IV-ча сессе тІайийцача массана тІеман гІуллакх де лекхарийла веш долча керлача законе кхы цІаькха а хьахьехар из йоахо.

Советски халкъа общеобразовательни культурин боарам дегІабар бахьан долаш эскарок флотон гІуллакх де тІехь-тІехьагІа дукхагІа уз ДОСААФ общества юкъьерча организацешка лакха юкъе, рен технически кийчо яь кагий нах. ХІана доприэывникаш 100 процентага дІакхоачаш юкъера е лакхера чакхъяьккха йоаца образовани йолаш ба. Эскаре гІуллакх де укхача кагийча нахах дукхагІбараш цхьа технически специальность йолаш ба. Цу дерриге чІогІа новкъостал ду тІемен политически човлане дехдараш кхочначашара. Массаза тІема гІуллакх де лекхарийла веш дола керда закон тІазаро чІогІа аьттув белар уж дехараш кхы дикагІа кхочашде.

Из керда закон ардоаллзашехьа обществе дошаре организацешта, райгоркомитеташа, юкъерча организацеша массанаьна чІогІбир кагирхошта луш бола тІема-патриотически кхетаи, массови технически специальносташ йола кадраш кийчьара гІуллакх дегІадоаладе. Цул совгІа спорта тІема-прикладной тайпаш дегІадоаладара а де дехараш чакхдах. Шоай къахьегамца, организаторски балхаца хьаарасхеи шеръяра болча наькъаша ДОСААФ республикански а цхьайолча районий а комитетий тоар хилар шоай материально-техническа база дегІайоалле.

Цу хьакъехьа толамца хьанаре къахьегаш а Ленински, Наьсарен, Староромысловски, Сунженски районий комитеташ.

Дукха нах юкъе а озаш, дика вІаштІехьъяьхан эффективни мероприятеш чакхъяхар бахьан долаш ДОСААФ Шелан районии комитето хьалхара моттиг яьккхар Октябра сийна лерахча социалистически лахье. Цунна елар СССР ЦК ДОСААФ Сийлен грамоте 60 сом ахча премий. Ленински района а елар СССР ЦК ДОСААФ Сийлен грамота.

Вай республика ДОСААФ организацешта юкъе эггара толашагІйола организаци я «Красный молот» яхача завода юкъьарчаьр организаци. Укхаза вІашагІьелла йоккха самодеятельни спортивно-технически клуб. Заводе дІахьоча оборонно-массови балха йоккъонца вола организатор ва мастер Морозов Алексей. Шоай средствах укхазарча юкъьерчара организаце массех грузовой легковой автомобилаш ийца. Оборонно-массови балха эшаи дола хьалаш вІаштІехьдаьхай укхаза, дешара классаш дика оборудовани йолаш я. Цул совгІа хІара шера республика тайп-тайпарча зовтлаьшка хьалла тІема кагирхой дагеаш. Завода партийни, профсоюзни, комсомольски организацеша даим новкъостал доаттаду ДОСААФ юкъьерчара организацешта.

Бакъда иштта шоай болх дертІа вІаштІехьбаьккхабаш республика массайолча организацешта. «Красный молот» яхача заводе барел мозза дукхагІа нах ба Грозненски химически комбинате. Бакъда, укхаза кхоаь кІезигагІа ба ДОСААФ членаш, технически кадраш дукха кІезигагІа кийчъя. Иштта вела дІахьу кагирхошта тІема-патриотически кхетам луш бола болх а.

ДОСААФ республикански комитето цахаддаш теркам тІаухийт общества члений дешар дертІа вІаштІехьдаккхара долча дешаьнта укх тІеххьарча хана. Грозне хьалдаьа кхо этаж йола оборона цІа. 720 моттига дахрхІа да из. Укх шьон - шие шера республика ихе районашка баха дерхІ технически дешара кхо цІа хьалде. Цу дерригие новкъостал керда оборонно-массови болх тоабе, допризывникий знанеш дегІайоалле.

Республика дукхагІйолча районашка вІашагІъетхай спортивно-технически клубаш. Царех хІара клуба 4—8 автомобиль еннай. Бакъда, Грозненски, Гудермесски, Советски районашка хІанз а йолаш яц спортехклубаш, эшаш йола помещенеш. Цу дерригие новкъарле ю призывникий допризывникий ха йола кагирхой Советски Эскаре гІуллакх де кийчбара.

Тхоай торовашкен резервашкен хьежжа оаха хьайикхлай керда школаш, курсаш, мастерскеш, иштта вІаштІехьъяьхай кхыйоала мероприятеш. Хан ханнахьа политически занятеш, командирски дешара, иштта кагирхошта тІема-патриотически кхетам балара кхыйола мероприятеш чакхйоахаш ДОСААФ-а юкъьарчара организацеша лакхъю кадрий гІуллакхашара квалификаци, цар идейно-политически боарам.

ХІанз СССР Герзашцарча Низий 50 шу дузача хана ДОСААФ организацешта хьалхашка латта сийлен декхар да болх кхы а тоабар, къона патриоташ кийчбара низ кхо ца беш къахьегар.

С. КОСТОЕВ.

ДОСААФ Нохч-ГІалгІай республикански комитета председатель.

Эггара керлагІча авиационни техникана кийчбаь болча авиаторашка лакха вале а масса воде а лоацалургва противник. ТІема техника йоккъонца ІомалаьІ капитанаша Э. Шатилоси (аьрдехьа) В. Гулеви.

ТАСС фотохроника.

САРАТОВ. 50 областе, крае, республике 26,5 миллион гектар хIана даьччан долча лаьттанашка дIалун Къулба-Малхбоалех юрта боахама Iилма-толлама институто кердададьхача бIаьстан юкъе дуьнча кIиний сорташ.

Селекцех фу деладечеи лабораторе кердалаьха фуна дебадеш аьлх опытно-производственни боахам ба. Эдита класехь долча фу ший бIаь эзар пектнер совгIа йохьийт цар хIара шера мехка тайп-тайпарча зонашка. Довзал дехьа а дола «кодитини» саратовски аьлат: Чехословаке, Польше, Монголе, Турце, ОАР-е, Тунисе.

НИИ теплицашка шера хIо хьункъам чуэп эггара хьалхарча поколенех долча бIаьстан юкъе дуьнча кIиний гибридий. Селекцини баьха лаьохIа хIара чу массаза эц ах миллион гарга ва ду по. ХIана теплицашка тIадьынад январь бетта дIадийна кIа.

Сурта тIа: селекции бIаьстан юкъе дуьнча кIини фу деладечеи лаборатора чу. Фу хьахоржаш йоалл йоккхагIа йола Iилман болхло Лилия Герасимовна Ильина.

Е. Соколова сурт.

ТАСС фотохроника.

ДИКАГIА КХОАЧАШДЕ НАЬХА ХЬАШТАШ

Вай республикерча бахача наьха цIагIа эша гIулакхаш деча болхлоша къахьегамхоша дикагIа а шоай хаинахьа а массе тайпара гIулакхаш дара де мел дезар ду. 250 сонтIача тайпара гIулакх ду хIанз города а юрта а къахьегамхоша. Сихха техникашца дегIаух химчистке барзкъам цIендар, барзкъашта басар дар, тийта а хьийзача тахх малата а барзкъам дар, гражданий шоай доалахьарча автотранспорта технически эппарашка хьажар, хьацарош санна дела тайп-тайпара гIулакхаш. Юкъе йоалаьй бахача наха цIагIа эша гIулакхаш дара керда формаш, масала, предприятий промышленни товарашц цIа а кхухьаш дIателар, шелтиай синтетически бехтех ю кийнахи химчистке цIеньар, кхьча некхий меттаги Iомадир, и. кх. дI.

Бахача наха цIагIа эша гIулакхаш деча предприятеша 1966 шерарчул 15,6 процент дукхагIа даьд гIулакхаш 1967 шера, хIаьта юрташка — 22,6 процент дукхагIа.

1967-ча юбилейни шера дика къахьийгад шоай планаш дикка тIех кхоачашъйча Гудермесерча быткомбината, Наурски райбыткомбината, бахача наха цIагIа эша гIулакхаш деча бюро коллективаша. ХIаьта къаьст-къаьстача наха барзкъаш тегача Грозненски фабрика коллектива СийлахЬ-боккхача Октябра 50 шу дизара сийна баьча балха хьоккхамаш дика хидарах КПСС обкома, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума, Министрий Совета, облсовпрофа памятни байракх еннай.

Цунца цхьана, бахача наха цIагIа эша гIулакхаш дара боарам къахьегамхоша тIа-тIа дукхагIа дIадехараш кхоачамбеш бац. Республике бахача нахага ишта кхоачамболлаш дIахьачац цхьадола гIулакхаш, масала, телевизорашта, холодильникашта, баракъаш дуттача машинашта ремонт елга, барзкъаш химчистке цIенделга, барзкъашта басараш делга, кхыдола гIулакхаш.

Дукхача министерстваш ведомстваш цIагIа эша гIулакхаш дара боарамаш кIезига лаккду, бахача наха цIагIа эша гIулакхаш дара оттаь заданеш кхоачашьйац. Бахача наха цIагIа эша гIулакхаш дара планаш 1967 шера кхоачашъяьяц коммунальни боахама, торговле, юрта боахама министерстваша, «Грознефта» объединене, «Главнефтеобыта» управлене, кхыйар.

Кхоачаш йа ен йисай къаьст-къаьстача наха кога бухха гIирс хьабари тоабаря, мебела, цIеношта ремонт яр, банешка, парикмахерскешка, фотографешка гIулакхаш дара планаш.

Республике гоьтара кIезига еб цIагIа эша гIулакхаш ду предприятеш, къаьстта а керда гIирсаш хьалдеш латтача моттигашка юрташкех.

Бахача наха цIагIа эша гIулакхаш дара болх къаьстта ве вIаштIехьбаькхаб юрташка бахача нахах хIара сага лоархIаш деча цIагIа эшача гIулакхий боарам горозерчул массехказа лохагIа болча юрта. Юрташка хIанз йолаш йолча цIагIа эша гIулакхаш деча предприятеша кхоачамбац мел эшача гIулакхашца.

Бахача наха цIагIа эша гIулакхаш ду предприятеш Назрановски, Ведено, Ачхой-Мартан, Урус-Мартан санна йолча районашка кертерча дакъе районни центрашка чугулльий, цхьа юрташка бахача нахага царгара лоадама гIулакх а кхачац, хIаьта из бахьан долаш цIагIа эша гIулакхаш дара боарам цу районашка гоьтара лоха а ба.

Кхоачамболлаш дегIаеца сеть йоацпапехьа а, цу тIа а юрташкарча цIагIа эша гIулакхаш деча дукхача предприятешкара [illegible] хьал тIа йоллашехьа а, керда объекташ хьахьелла дертIа вIаштIехьдаьккхадан. ИштагIаьккхай цIагIа эша гIулакхаш ду Ачхой-Мартанера, МалгIабикера, Шаьлара комбинаташ, Наьсарен, Грозненски, Урус-Мартана, Надтеречни, Ведана, Советски районашкара банеш хьалгьа лаьра хана.

Юрташкарча баьдеш наха цIагIа эша гIулакхаш деча предприятешка саггота эшаш ба квалифицированни болхлой. Эшаш бола специалисташ ца хилар бахьан долаш 1966—1967 шерашка цIагIа эша гIулакхаш ду пхьацийола мастерскеш дIакъийлар Грозненски, Шаьла, Урус-Мартана, МалгIабика, Наьсарен районашка.

Парте горкомаши райкомаши лаьхбе беза къахьегамхошта гIулакх деага вIаштIехьдаккхара, бахача наха гIулакхаш дара планаш а цIагIа эша гIулакхаш дара предприятеш хегIайоалара планаш а кхоачашъяра хьалхара быта служба кулгалхойи быта служба объекташ шоай хаппахьа эксплуатаце дIаяхара хьалхара гIинизоаьяра организацей кулгалхойи бехктоккхам.

ЦIагIа эша гIулакхаш деага шердиза варгдаш гостиницашка, колхозой цIеношка, туристски базашка, санаторешка, салоIача зонашка Iехьаха, цига йоаккхача хана маьлах шоаита гIулакхаш дайта, болтала аьлча баракъаштех кога гIирсаш ремонт йита, сихха барзкъаш дитийтех аьлх тоадийтех, парикмахерскеша деш дола гIулакхаш, гдадаланий доалахьарча транспортни средствашта технически гIулакх дайта цар йиш хургйола хьалаш вIаштIехьдоахилга тернах а деш.

Бахача наха цIагIа, студенческий болхлойи общежитешка промышленни предприятешка, организацешка, учрежденешка а ухаш гIулакхаш дара керда формаш вIаштIехьъйта, цхьа метте латтарейолех дIа-оха ледарг-болех приемни пункташ ахха еш.

Вешейла деш дола гIулакхаш 1968 шера шердерга республика коммунальни боахама Министерства, хий лоаладу бассейнаш а йолаш йола наьнен берен отделенеш, умазцIенов ванно-душевой отделенеш, лунча бассейнаш, хIаьта бIарчача тIирашна болх беш йоацача банешка — цIагIа лелаеча барзкъаш дуттача машинех пайда а эцаш шоай барзкъаш шоаш дутта прачечнеш хулийтилга вIаштIехьа а даьккха.

Городашка бахача наха деш дола гIулакхаш тоадара 1968—1970 шерашка хьал а ю Грозне Гудермесе болх бе йолайолийтаргьа химчистке барзкъаш цIендул барзкъаш дуттеш кооперированни предприятеш, гор. Грозне кога гIирс тоабуш хьабуш, мебела ремонт ю бахача наьха заказах из хьаьеш специализированни предприятеш, хIаьта иштта фотокомбинаташ.

Цул совгIа, городашка: Грозне, Гудермесе, МалгIабике хьаелларгьа кога гIирса сихха ремонт ю барзкъаш сихха цIендул мастерскеш.

Къахьегамхошта деш дола гIулакхаш тоадара дукха духхьал «Грознефта», «Грознефтехимзаводы» яхача объединеней, «Грозэнерго» управлене, машинальа Грозненски отделене, «Красный молот», «Электроинструмент», «Пищемаш», «Электроприбор», «Трансмаш», ГАРО яхача заводий, кхыча промышленни предприятей производстваш йолчара помещенеш ду 1968 шера цIагIа эша гIулакхаш ду мастерскеши приемни пункташи яхийтара.

Юрташка бахача наха деш дола цIагIа эша гIулакхаш тоадара 1968 шера болх бе йолайолийтаргьа Ачхой-Мартанера, Наурсе, Урус-Мартанера Шелковскейра, Шаьлара цIагIа эша гIулакхаш ду комбинаташ а хIаьта иштта Серноводски станицера завод а.

Укх шера тайп-тайпарча юрташка хьаьлергьа 27 баьн, хIаьта колхозашкеи совхозашкеи цар шоай маьшца керда гIишлош хьаьгьь а кийча йолаш йола помещенеш еша а хьаделларгда цIагIа эша гIулакхаш ду 47 цIа, 36 комплект приемни пункт.

Б. ШАДИЕВ,
КПСС обкома промышленно-транспортни отдела инструктор.

ТХАН БАРЗКЪА — ХIАНЗАРА ДУВХАР

Хьийзача тхах хьаль моч, костюм, шарф — хIанз хIара кхаласага дукхагIа деза баракъа а хиина дIалттад.

Кхаьнока деза барзкъаш [illegible] гIертам къахьег № 5 йолча Грозненски трикотажни фабрика болхлой.

Из хьайийла ши шун ах шун мара деце а цо хьаду барзкъаш Нохч-ГIалгIайчен республике меттел, ХIирийче, Дагестане, кхыча а вай мехка тайп-тайпарча моттигашка а дIадайнад.

— Хала дар тхона хьалхарча шера, тхан баракъаш хьаде хоаш бола мастераш кIезига бар, машинаш а яцар, — яхаш дувц фабрика заведующе Н. И. Коваленкос.

Тха хьуваш тIехдика [illegible] опыт йола М. Сучкова, А. Смирнова, А. Самойлова, кхыбола а дукха говза мастераш ба цу фабрике тахан: маькара а цIен-напас арахьа шийна бIаргадайна дика хIама дIагIа чудахьаш санна, миччахьа а шоашта бIаргадайна керда, хоза дах барзкъа шоай фабрике хьадергдоза гIулакх вIаштIехьдоахих цу мастераша.

Цудухьа, хIара дешна дукхагIа хул укхаза барзкъаш хьадайташ бола нах. ДукхагIа хул предложенейи жалобайи книжка тIара хоастора йоазош а.

«Фабрика ерригача коллективана дег тIара баркал аьл аз, сьггота гIулакх долаш-со йолча хIана соьца дикен сихен хоч ярх. Укхаза, хо безаме болхлой кхыча фабрикашка а халар дов сона. Бхм а дикагIа толамаш [illegible] кхийла шуна хьамсара моакъестийи», яхаш яздина города Махачкалера Грозне командировке енача нох Сафонова. Дукха да цу книжка тIа шоашта дика барагъа хьадарах раьза хилара заказачикаша яздь цу тайпара баркалаш.

Дика вIаштIехьбаьккхаб шоай фабрика коллективо шоай болх. Валха юкъедалахадаьд «продукци дикала ди». Брак хиина моттиг хилча, цу сахьате заведующа, закройщикаш а болхий беррата болхдой хьагул а бале цу гIулакха бехке вар малав хьож. Цо тоаро хулийт шоай халиналья шоачамбоацараш дIадаха. Бригадашта юкъе шерра лаьрдача яхь, хьалхара моттиг лахкарах хьарара кара тоаа дIе хьаьца ькккхай М. Сучкова бригада.

ЙоккхагIа опыт йолча болхлой гIо дар бахьан долаш, кьоначар шоай балха говза мастагIа хьерзаве вIаштIехьдоал.

КIира хьалха, Ермоловски станице, Серноводске, кхычахьа а бахача наьхагара заказаш хьаьэш бахе хул берий, маIача наькхалнаьха а тайп-тайпара барзкъаш хьаду фабрикера специалисташ.

Укх шера цхьан январь бетта мааттта хьайндачача заказех 2 700 сага тIадуйка барзкъа хьадайд цу фабрике.

Къахьегама ешарле даьха йолаш къахьег коллектив февраль бетта а. Хьайца заказаш дукха да.

З. ГАЙСАНОВА.

Сурта тIа: коч айта енача заказчикаца кийча продукци дIавовыйташ йоала мастер К. Макарева.

И. Ямнова сурт.

ПИСАТЕЛА ЮБИЛЕЙГА

ХьатIакхоачаш латт деза — Советски писатель А. М. Горький ваь 100 шу дуза сийлахьа ди. Нохч-ГIалгIай писателаш сийлен накъйола цу юбилейна. ХIанз дукхача школашка дешархошта, предприятий къахьегамхошта хьалкашка шоашта бIаргадайна дагалоагIараш дувцаш ба вай писателаш И. Базоркин, М. Мамакаев, Н. Музаев. А. М. Горькаца цхьана СССР писателий цхьоагIача съезде дакъа лоацаш хиннаб уж.

Литературни сайреваш хургья республика районашка. Город Назране а вахаа Горький шийна вовзаш хиннача Базоркин Идриса дукха сакъердаме хIамаш дувцаргда дешархошта, къахьегамхошта. Цу тайпара сайреваш дIахьоргьа Ачхой-Мартане, Шаьле районе, кхычахьа.

И. ТЕРНОВ.

ХАОТТАМ

Тахан республике гIоллен Грозне йоачан а йоаш, хуопайуш моршаш хургьа. Iуйренна йоаш делкъьалекьарча хана цхьайолча моттигашка дохк хургда, къулбе-малхбоалехьара охьаза лаьгIа, тIаккха гIаьхха мух хьеккаргба, температура 3—8 градус йIовхаг хургьа.

Кхоана цхьайолча хановка йоачаш а йолаш хьасьта хургьа, малхбузехьара охьаза лаьгIа, тIаккха гIаьхха мух хьеккаргба, температура байсанне 2—7 градус шелаьг, дийнахьа 1 градус шелалгара 4 градус йIовхалга кхоачаш хургья.

МЕТЕОСТАНЦИ.

ДУНЕ ЦХЬАН КIИРАГIА

АМЕРИКАНСКИ ИМПЕРИАЛИСТИЙ КАИЛАКЗАР

Къулбехьен Вьетнам мукъалкхара халкъа герзацарча низаша шерарча фронтагIа доладаьча наступательни тIемаша деррига дуней терким чIоагIа тIаьзар. Аьлха тIема аьттув ца йоалаш йиса Iеппар ВIашагIкхийтта Штаташ. Уж Вьетнаме чIоагIа нийсар политически мероальнии гIулакхашта а. Из бакъду дунен халкъашта юкъерча дукхагIа болча йоаккхийча обозревателаша.

Американски империализмо Вьетнаме шийна къаллашка дехар оттадаьа дунен исторе ледам тIехьашкахьа юхабепзабе аьнна. Деррига дунен тIа кортамукъален болам дегIабоагIаш хиларо кхераяьча США реакциони гIозараша лаьрхIар Вьетнаме генеральни тIом болабе. Цар безам бар фуннагIа аьь а вьетнамски халкъа къаман-кортамукъален къовсам тоIабе. ДРВ-е социализм хьалдра новкъарле е. Цар дийрхIадар цу тайпарча наькъаца къаман кортамукъале бахьан долаши прогрессивни дегIадахар духьен кхыча мехкашка къовсам лоаттабеш бараш кхерабе.

«Машара переговораш е безам ба» яха сателеш дола къамаьлаш хьалха а тувкаш, американски правительства къизагIча тайпара тIа-тIа дукхагIа бомбаш чуеттийт ДРВ-ена, ах миллион эскар тIаьзаьд Къулбехьен Вьетнаме. Американски инаралаша дийрхIадар, политикана уйла дIатувлаеш дола машара хьакъехьара переговораш яча юкъа. США герзашцарча низаша шоаш толаш тIом чакхбаккха. Цхьа бахьан доалаш дацар лакхе латтача цхьан американски инарала духха ха йоацаш хьахкайкадьэр: «Вьетнамски тIем тIа хоикха дов хIамзчул тIехьагIа хулчара даьннад», хIаьта «моастагIчун гIоарал кхы по цIаккха а вай сатем бовбергбоалаш хаглаьь».

ХIанз сенатора Роберт Кеннеде белгал даьккхара, «Уж ерригача плюзеш, чопах хинна ахкаргаш санна, лийлхай». Вьетнамски патриотий кердача толамаша деррига дуненга дIахьекхал США агрессивни никъ вахь а хулаш юкъагIоbеса хилар. шоай лоIам герза низаца Вьетнама халкъа качболла гIертар цхьаккха перспектива а кIал кIийле а йоацаш хилар. Цунца цхьана къулбехьенвьетнамски патриоташа яьхача котталонаша хьахьеккад Къулбехьен Вьетнам мукъаккхара Къаман фронта низаши автосритети дегIаухаш хилар.

Деррига дунен тIа чIоагIлуш латт турпалерча вьетнамски халкъаца солидарность. ТIа-тIа чIоагIагIа дек эгIазбаха доахбенарий дешаш: «Интервенташ, — аравалаа Вьетнамера!» Париже, Стокгольме, Лондоне, Риме, Карачи, дукхача кхыча городашка йоккхий митингаш демонстрацеши хиннай. Деррига дунен тIарча демонстранташа дIадех ДРВ-ена чуетта американски бомбаши дуне дукхьдара кхыдола тIема гIулакхаши кхы къамаьа а лоацаш социалега. агресси сов чехка сецавар.

Советски наха гIалбаха дацаргI вьетнамски халкъа турпалерча котталонашка. Ший интернациональни декхара тешаме йоача Советски Союзо массе оагIорахьара доккха новкъостал ду къовсам лоаттабеш йолча Вьетнама. СССР-ерча Къулбехьен Вьетнама Къаман кортамукъален фронта массазарча представительствана корте латта Данг Куанг Минь 9-ча феврале ше тIаэцаш, КПСС ЦК Генеральни секретара Л. И. Брежнева цIаьхха а бакъдир, шийи бакъдолача гIулакха, ший паргIатон кхычарех тийша хIама доаллаш хиларех гадоаккхаш долча турпалерча вьетнамски халкъага кIахо а советски халкъа вежарий новкъосталгех оагIув хьадлоацаргхиларгех доглаха йиш хилар. Из новкъостал дарах йоккха баркал оал вьетнамски халкъо, цо лоа трауетталу цун халача, цхьабакъда, нийсхон духьа лоаттабеча къовсаме керда котталонаш яхара.

ГАРОЛЬД ВИЛЬСОНА ПОЛИТИЧЕСКИ МАНЕВРАШ

Вьетнамски патриоташа американски интервенташта Сайгона, Гуэ, къулбехьенвьетнамски, кхыча городий улицашка низ болаш хIамаш еттаь латтача хана ший эргIанна океанал дехьа корта теха вахар английски премьер Гарольд Вильсон. Ший портфела чу а ехаш из хьера американски правительствана дапаргIоача проблемай тоьал чIоагIа уйла тIаозаш йола списох. Царна юкъе дар Англегара хала финансови хьали стерлингий фунта керда девальвацн яра кхераш санна дола яра дешаш, финансови гIулакха ший тIема декхараш «Суецагара малхбоаленгахьа» достале аьнна английски правительства яь решени, и. кх. дI.

Цхьабакъда, уж проблемаш Англена мел лоархIаме яле а, Вашингтоне хиннача переговорашка кертера уйла тIаьхийтар Вьетнамерча хьал. Из-м тараш а дн. Вильсон США вахале хьалхагIа парламента бIаьгаргарча лейбористски члена кулгаш яздир премьер-министра Вашингтоне ДРВ-ена чуетта бомбаш сов чехка сопзяйтара тIагIертилга а английски правительство Вьетнамерча ВIашагIкхийттача Штатий политикана хийрайоалаш хилар дIакхайкадегга а хьадехаш йолча резолюцена.

ХIаьта американски правительствах даьца аьаца, Вильсон шига кхачале хьалхагIа из къайлахьацар Вьетнамерча политике Англе хабара мара США хьал ца лапарахи тIа-тIа дукхагIа дунен халкъашта юкъера хийрайоаккхаш латтача Вашингтона по новкъостал кхы а чIоагIагIа ца ларахи ше раьза йоацаш хилар. Цхьа бахьан доацаш хацар президента Джонсона. КIайча цIагIа ше Вильсон тIаэцаш вIалла [illegible] «англо-саксонски содружества» духьа халонаш дIатIаецара «Англи тIахьийха хилар», «Американски английски халкъаш, — аьлар цо, — лоаппача наькъа крестовн поход лаьй. Нагахьа санна цхьан юкъа вай тIехкараш чIоагIагIа сацлеваргхуле, ше вайгара низаш зоахаргдаш эргIанара къовсам болабеннача хана».

Шин вланна юкъе нийсенна английски премьер маневр делае эттар. Ший мехка общественни мненега доглоахаш ца, американски телевидене корреспондентий хаттаршта жоп телача хана, цхьаболча американски экстремистама атомни герз юкъедахкара деш дола тIахьехамаш «цхьакха кхетам па хилар» ва аьлар. «Санди миррор» яхача английски газето белгалдаьккхача тайпара, Вильсона ше хIама дуача истоль хьалхашка шоаш багIаш е дIахайтар дIахо эскалаш яр лоши бола летребаш Америко юхасовпабе безаш хилар». Цхьабакъда, газето геттара нийса айлаь. Вильсонагара хьал, ВIашагIкхийттача Штаташа чIоагIа декхарийла бахача мехка [illegible] тIара, аттагIчарех ца хилар». Вьетнама проблемаша юхаенна Вильсона маневраш, хьалхагIа а санна. Вашингтоно яхачох из дIахареваларца чакхъялар. Английски халкъо шийна тIалиллар кхоачаш ца а деш, цо духхьал хьакхайкадир, «ше кхы английски правительство американски гIулакхашта хийрайоахар «ца хилар а» чуетташ йола бомбаш массахьа боккъонца социалега хIадехарг ца хилар а.

Вашингтоне вахача Вильсона визита итогашца хьахьа Iе йиш а йоацаш, эгIазйигай английски общественность. Цар цIаьхха бакъдир, хабараш миччачу бесса дуне а, Англи шийга яхар деш американски политикана юкъелатташ хилар. Цо лейбористски парте мутIаречча члений меттел, парламентски фракце а тIа-тIа дукхагIа эгIазал хьеж. Хоалехьа дац парте кулгалхой лейбористашна парламенте керда бунт хьоаергйолга хоаш чIоагIагIа кийчлуш а аьнна ца деш болча парламентарешта тIадаькьа керда къаьза дисциплинарни гIулакхаш вIаштIехьдоахаш а хилар.

ПАРИЖЕ БЕРКАТ ДОАЦАШ ХИННА ПЕРЕГОВОРАШ

Малхбузенгермански канцлер Кизингера [illegible] шийна а болаш, дегIанарча визитагIа 15—16 феврале Париже хилар. Формальна Францеспен Малхбузен Германенен юкъера гIулакхаш белгалдоаш лоттагIала хьакъехьара договор болаш долча. 1963-ча шера наьчен шина а правительства кулгалхой шин шераш цкъа шоай хаппахьа вIашагIботтала тIалоажалеш долчен договора. Цхьабакъда, цига шеккатта юкъера гIулакхаш «ает тIара раьза бехилар лаврхIа йиш хилава цаьна да. Франко-малхбузенгермански бертцьевгIо. Воах «Декорт» яхача парижски газета, «вIаьли ца темаш хилара лоархIамах дов долалолд» да деррига а. Францеспен Малхбузен Германенен юкъера гIулакхаш долазал эгIазаьд, «Юсанитес» дIачох, «шин правительства позицеш тIаьхарча деш дунен халкъашта юкъерча йоккхийча проблемех цхьаьнена а, деш дола къамаьл Азе е Европа хьакъехьа дале а, цхьатара нийслуш ца хилара». Воаша политика, йоах дIахо газето. Парижал Воинал юкъера барт вIашагIа ца эхтийташ дола дешеш лебадеш, селлара чIоагIа Вашингтона летачов гаргайоагIаш латт, хIана аьлча царна юкъера цхьан хана бсрайоагIаргьа франко-малхбузенгермански франко-американски вIашлухьаленаш.

Хьаьхайкадаь хиинча тайпара, Кизингера президентана де Голлаца аьча переговорий лоархIамегIара лукт яр «европейски политика» эгара хьалха Англи юкъарча рынке дIачулхарах дола дош. Визитал хьалхагIа канцлер мукIарал дир, «Цу деша хьакъехьара шина а правительства концепцеш сихха прогресс хила йиш йоацаш селлара бе-бе хилара». Кхыча тайпара хила йиш йолаш дацар аьнна хийттача тайпара. кертерча политически дешашта белгалхара барт вIашIехьбаьнабац Париже. Англи юкъарча рынке дIачулхара хьакъехьа лоьца переговораш цхьаккха тайпа результат яха йиш йолаш дацар, хIана аьлча цу гIулакха из «кийтьялаза я» аьнна хет Франценна цун экономика «башхаленаш шоай тайпара» хилар бахьан долаш, нийсагIа аьлча, США-пара Англе экономически бувзамаш айхха а цун аракьара политика американски яр йорт а хилар бахьан долаш.

«ДоттагIала» договор, халза латтe а, ца хоаш латт аьнна хеталалийтар духьа переговорий програмана хьалхагIе а юкъедихьадар. Французски журналистаc Женевьеы Табуи яхачох «халачарез» сонагIа, дукха «атта» а деша. ТIехьачарех лоархI из экономика а, хIаьта иштта Iилма а культура а [illegible] оагIорахьара делалу бувзамаш а [illegible] духхьал из бахьан долаш дар. йоазол дехьарча кепайоазоне белгал ваьккхара, переговорашка дакъа лаца Париже канцлерана Кизингерацен кхыча мехкашцарча гIулакхий министрана Брандтацен цхьана «Iалаьната йоакха сантаз» а тIехьа нийса ах хIана ца аьнна йола боннски кабинет яха хилар. Массе тайпарча доакъошка цхьана делалу гIулакхаш чIоагIIара маькьана, белгалдоахих малхбузенгермански «Генераль-Анцайгера». Бонна безам ба кертерча дешашта барт вIашагIа ца кхетар вIалавккха е, хIа ца лоакке а, атта а хIаьта а осга а хилха.

Г. ШИШКИН,
А. РАЧКОВ,
(ТАСС).

СПОРТ

ШАХМАТНИ ЧЕМПИОНАТЕ

Городской шахматни клубе дIахьоча республикански шахматни чемпионата шуриттагIа тур чакхъяьннай. ТIагIертта къовсамаш лоаттаду хIанз, чемпионат йистелаа йоалача хана, хIара шахматисто. Укх туре пхьа парти мара чакхъялаьзар машар болаш. Брюзгинай Мовшовичаи юкъера парти цхьаьнха а кот ца йоалаш йистеьяьр. Гвоздецнел Ошаев, Колодзяжнел Хант, Райсенвел Демушкин, Крамаревел Алимов, Сергеевел Бастарнов котбаьлар.

Чемпионате хьалха ва Ошаев Хьал-Мурд. Йийттнех пхьайтта очко а цун. Ошаева тIехьа ва спорта мастер Г. Мовшович. Шин парти лоьашна а йолаш шийттнех 10,5 очко я Мовшовича.

В. ЖУК-ТРИПОЛИТОВ.

КОТБАЬННАРАШТА — СОВГIАТАШ

Самардийнаьха Грозне, Революце цIерагIча проспекте Советски Эскара 50 шу дизара сийна автомобильни двоеборех республиканси цхь дIайихьар.

Яьье дакъа лоацаш яр районни сборни командаши республикеа Сунженски районен автомотоклубаши. Командашта юкъе хьалхара моттиг лаьцар республиканси автомотоклуба спортсменаша. шоалагIа моттиг — Сунженски автомотоклуба команда, кхоалагIьар — Старопромысловски районни спортивно - технически клуба команда.

ХIаране хьалхара моттиг лаьцара хиначча лаьцашка цIаьча наха юкъе котбаьлар 1-гIча разрядха спортсмен кооперативни техникума хьехархо Борщенко Александр Георгиевич, кхалнаьха юкъе кот я таксомоторни автобаза шофер Волынцева Екатерина Егоровна.

Яьахка хьалхара моттигаш вьхаранаттй нах боаа совгIаташ делар.

С. БЕРДОВ.

Нах боабаьчоа топаш техай

ХIана яккхар духьа Борщиков Махьмада Къаьдара боабайь Борщикова Бийсолта Хьазаш Тулаев Бийсолта Iусманн.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча судо топаш тоха сух яьр Борщиков Махьмада Къаьдара. Приговор кхочашдаьд.

Самардийнаьха шоайцига хьоашалгIа баьхка грозненски футболисташ тIаьпаш хилар вай лоаIадой — Махачкалинцаш. Цига счет 1:0 а йолаш «Терек» «Динамоз» котъяьлар.

Хьалхарча дийнахьа дублераш лаьзар. Цига котбаьлнараш фусенхой бар.

СУРТА ТIА: ши команда вIашагIъкхийттача хана.

И. Кобиндалиев сурт.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

ЛадувгIа, хьажа

РАДИО

20 февраль.

6.30 — Нохч-ГIалгIайчен лаьтталалдерзо (эрсий меттала). 6.45 — Ашараш. 6.50 — Хоамаш. 7.00 — Москва. 7.10 — «Грозненский рабочий» «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.20 — Передачий программа. 7.29 — Москва. 8.15 — «Сердало» газета обзор. 8.25 — ХIирий ашараш. 8.45 — «Киев лоракеш» яха очерк (гIалгIай меттала). 9.00 — Москва. 16.00 — Передачий программа. 16.05 — Къона тIехье (гIалгIай меттала). 16.20 — Ашараш. 16.30 — «Коммунистий яхье хьалхадитт» яха передача (гIалгIай меттала). 16.45 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала). 17.00 — Туркалех доле Нохч-гIалгIай иллеш. 17.30 — «Прогресси опыта» яха радиожурнал (эрсий меттала). 18.00 — Керда хоамаш (нохчий меттала). 18.30 — Москва.

21 февраль.

6.30 — Нохч-ГIалгIайчен лаьтталалдерзо (нохчий меттала). 6.45 — Ашараш. 6.50 — Хоамаш. 7.00 — Москва. 7.10 — «Грозненский рабочий» газета обзор. 7.20 — Передачий программа. 7.25 — Москва. 8.15 — «Ленинан некъ» газета обзор. 8.25 — Сийлахь-боккхача Дай-мехка тIема илли темашта йола фонтаза. 8.45 — «Социализма мехкашкара» яха беседа (гIалгIай меттала). 9.00 — Москва. 16.00 — Передачий программа. 16.05 — Къона тIехье (гIалгIай меттала). 16.18 — Вай индустриальни мохк (гIалгIай меттала). 16.30 — Башира дикача маьла вахар. А. Е. Базоев ваь 65 шу дизарга (нохчий меттала). 16.45 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала). 17.00 — Къоначча композиторашa — Советски бIухошта, яха передача (нохчий меттала). 17.30 — Къоьна (нохчий меттала). 18.15 — Керда хоамаш (эрсий меттала). 18.00 — Керда хоамаш (нохчий меттала). 18.30 — Москва.

ТЕЛЕВИДЕНИ

20 февраль.

18.00 — Телекерлаьнараш (нохчий, эрсий меттала). 18.30 — Бакъдолчох хьаьнна фильм. 18.50 — Нохч-ГIалгIай АССР исторе очеркаш. Том № 1 (Исторически Iилмай доктора Н. П. Гриценко хьамкаш). 19.10 — Водитель ламмалелах! яха киноочерк. 19.20 — Ялат дIадуургдола ке тахана яд. 19.40 — Бераштa доле фильмфильм (нохчий меттала боаках). 20.10 — Заинхи оттадех концерт. 21.15 — Советски Эскара 50 шу дизарга. «Истребители» яха художественни фильм.

21 февраль.

18.00 — Вицмалелахь селте. 19.05 — Къонахчалар деналхи. ГIалгIай поэтий стихаш. Передача (гIалгIай меттала). 19.20 — Бехкаболчох дикаяла фильм. 19.40 — Дунен мехкашта юкъе латтача хьалах дола къамаьл. 19.55 — Шун хаттаршта жоп ду къахьегамхой депутатий Грозненски городской Совета исполкома председатела П. С. Истомина. 20.30 — Киножурнал. 20.40 — Советски Эскара 50 шу дизара. Нурадилов Ханпаший цIерагIча театра спектакль.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Ленина улица, 11 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-90; редактора зам. — 3-39-11; бехктоахаш секретара — 3-34-30; партийни вахарен, культуран, промышленностен отделий — 3-42-30; юрта боахамен лигьмой отделий — 3-42-76.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-30; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни, культуры, промышленности — 3-42-30; отделов сельского хозяйства и писем — 3-42-28.

«Грозненский рабочий» издательство типографи. Революци проспект, 7/84.

Типография изд-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции, 7/84.

СФ05038. Заказ № 796.